MÉRTÉK MÉDIAELEMZŐ MŰHELY

A HELYI MÉDIAPIACOK SAJÁTOSSÁGAI – egy történet, több nézőpont

MÉRTÉK FÜZETEK
31. szám

MÉRTÉK FÜZETEK
31. szám

2023. JÚLIUS

Szerzők:
BÓDI JENŐ,
HORVÁTH KATA,
KOVÁCS ILDIKÓ,
URBÁN ÁGNES

A HELYI MÉDIAPIACOK SAJÁTOSSÁGAI – egy történet, több nézőpont

MÉRTÉK MÉDIAELEMZŐ MŰHELY
Kérdésével forduljon hozzánk:
info@mertek.eu
www.mertek.eu

Kiadja
Mérték Médiaelemző Műhely
Közhasznú Nonprofit Kft.
1042 Budapest, Árpád út 90-92.

Felelős kiadó
Urbán Ágnes, ügyvezető igazgató

Felelős szerkesztő
Urbán Ágnes

A jelentés szerkesztése
2023 júliusában zárult le.

CC BY NC

ISSN: 2559-8937
ISBN: 978-615-6406-11-8

TARTALOM

Bevezetés 3

Tájékozódás helyi ügyekről 5

A helyi médiapiac szereplői 7

Független újságok szerepe a helyi médiapiacokon 11

Esettanulmány:
A debreceni helyi média empirikus vizsgálata

A kutatás bemutatása 12

A témaválasztás indoklása 13

A Dehir és a Debreciner az akkugyárról: műfajok, témák és források 14

Az elemzett cikkek pozitív-negatív tónusa 17

Politikusok, aktivisták és civilek - szereplők és képek az elemzett cikkekben 22

Érvek és diskurzusok a debreceni akkugyárról 26

A Debreceni Korzó írásai a CATL-gyárról 27

Összefoglalás 28

Melléklet:

„Ha mi nem lennénk, rengeteg információ ki sem derült volna" – interjú Porcsin Zsolt újságíróval, a debreciner.hu főszerkesztőjével 30

A HELYI MÉDIAPIACOK SAJÁTOSSÁGAI – egy történet, több nézőpont

Bevezetés

Az elmúlt évtizedben a magyar médiapiac nagy átalakuláson ment keresztül, melyet a Mérték Médiaelemző Műhely is többször elemzett[1]. Az eddigi elemzések részletesen bemutatták, hogyan alakult ki a jelenlegi helyzet, így most csak a legfontosabb eseményeket említenénk meg röviden. A 2010-es évektől a rendszerváltás óta jelenlevő külföld, szakmai befektetők elhagyták az országot és eladták érdekeltségeiket a hazai, kormánypárti kötődésű tulajdonosoknak. 2018-ban megalakult a Közép-Európai Sajtó és Média Alapítvány (KESMA), és még ebben az évben majdnem minden jelentős Fidesz-közeli médiatulajdonos ingyenesen felajánlotta cégét ennek az alapítványnak. A 2010 óta folyamatosan hatalmon levő, jelenleg már negyedik Orbán-kormány megváltoztatta a médiapiac szabályozási környezetét, és ezzel párhuzamosan propaganda gépezetté silányította a közszolgálati médiát. Az újságírók is egyre nehezebb körülmények között végzik munkájukat, a 2021-ben kirobbant megfigyelési ügyben[2] több újságírót is lehallgattak. Ahogy a Mérték 2021-ben készült kutatásában egy újságíró mondja[3]: *„A magyarországi helyzet legpozitívabb jellemzője, hogy eddig az újságírókat nem verték meg, nem börtönözték be és nem lőtték le. További pozitívum, hogy egyelőre továbbra is lehetséges olyan újságot terjeszteni, amely nem kormánybarát (bár ugyanakkor a szóban forgó válaszadó lapját nem lehetett kinyomtatni a Magyarországon). Még egy pozitívum, hogy az olvasók finanszíroznak egy ilyen újságot."*

1 Kovács, I. – Polyák, G. – Urbán, Á (2021). Médiatájkép egy hosszú vihar után. Médiapolitika 2010 után. Mérték Médiaelemző Műhely, Budapest. https://mertek.eu/wp-content/uploads/2021/12/MertekFuzetek24.pdf

2 Panyi, Sz. – Pethő, A. (2021). Lelepleződött egy durva izraeli kémfegyver, az Orbán-kormány kritikusait és magyar újságírókat is célba vettek vele. Mérték Médiaelemző Műhely, Budapest. https://www.direkt36.hu/leleplezodott-egy-durva-izraeli-kemfegyver-az-orban-kormany-kritikusait-es-magyar-ujsagirokat-is-celba-vettek-vele/

3 Polyák, G. (ed) (2021). Four Shades of Censorship. Freedom and Social Role of Journalists in the Czech Republic, Hungary, Romania and Slovakia. Mérték Médiaelemző Műhely, Budapest. https://mertek.eu/wp-content/uploads/2021/11/Mertek-fuzetek_23.pdf

A kutatás célja a helyi tájékozódás mintázatainak feltérképezése, a helyi nyilvánosság állapotának bemutatása. Külön figyelmet érdemel, hogy a jelenlegi politikai és gazdasági környezetben milyen kihívásokkal néznek szembe a médiacégek és a helyi szinten jelenleg meghatározó önkormányzati tulajdonú médiában milyen szakmapolitikai javaslatokat lenne érdemes megfontolni. A kutatás önálló esettanulmányban vizsgálja Debrecen városát, ahol egy nagy önkormányzati médiacég mellett működik egy független online újság is és ez lehetőséget ad a teljesen eltérő újságírói szerepfelfogások bemutatására is. Debrecen azért is jó választás, mert a tanulmány készítésének időszakában különösen nagy figyelmet kapott az akkumulátorgyár-építés ügye, ami rávilágította a figyelmet a helyi nyilvánosság működésére.

A kutatás a Holland Nagykövetség Human Rights Fund támogatásával készült.

Tájékozódás helyi ügyekről

A kutatásokban rendszerint kevés figyelmet kapnak a helyi médiumok, pedig fontos szerepet töltenek be a helyi közösségekben. A Mérték Médiaelemző Műhely és a Medián Közvélemény-és Piackutató Intézettel már többször készített felmérést országos reprezentatív mintán a hírfogyasztási, tájékozódási szokásokról. A helyi ügyekről való tájékozódással kapcsolatban 2020-ban és 2023-ban is voltak kérdések.

Az ismerősök mellett a postaládába bedobott helyi ingyenes újság és a helyi Facebook-csoport szerepe kiemelkedő a tájékozódásban. Jelentős még az önkormányzat által üzemeltetett online hírportálok szerepe, minden más médiatípus messze leszakadva követi az említett hírforrásokat. A legfontosabb azonban, hogy 2023-ban a válaszadóknak csak 2 százaléka mondta azt, hogy nem tájékozódik helyi ügyekről, tehát gyakorlatilag mindenkit érdekel, hogy a közvetlen környezetében mi történik.

1. ábra: Tájékozódás helyi ügyekről

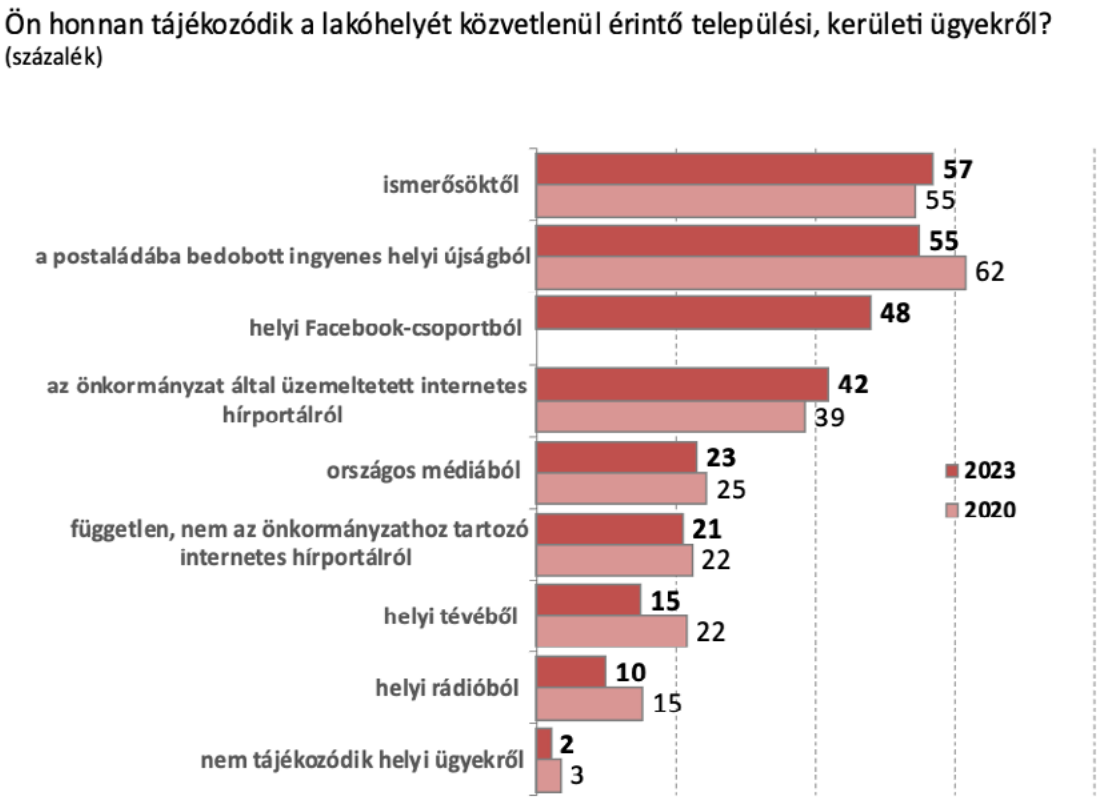

A lakhely szerint vizsgálva a kérdést, a kutatás azt mutatta, hogy a nem-Budapesten élők a helyi ügyekben aktívabban használják a különböző hírforrásokat, mint a budapestiek. Két kivétel akadt, de mindkettőre van logikus magyarázat. Egyrészt a Budapesten nagyobb az ingyenes helyi újságok szerepe, de ennek oka lehet a teljes lefedettség: minden fővárosi kerületnek van helyi újságja, ugyanakkor országosan nem minden településről mondható el ugyanez. Másrészt a budapestiek közül többen tájékozódnak helyi

ügyekről az országos médiából, ami az ország Budapest-centrikussága miatt nem meglepő. Budapesti ügyek sokkal nagyobb valószínűséggel kerülnek be az országos nyilvánosságba, mint vidéki történések.

2. ábra: Tájékozódás helyi ügyekről lakhely szerint

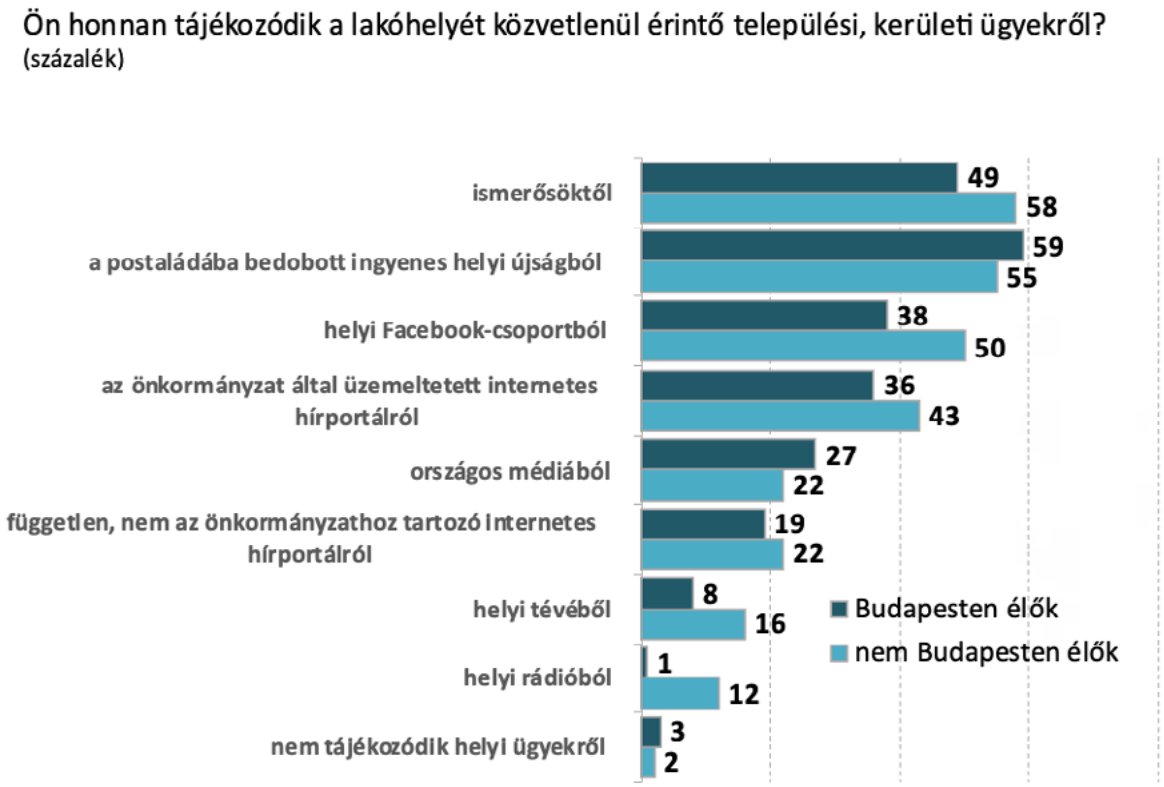

A politikai érdeklődés szerinti megoszlás szintén érdekes eredményt hozott. Meglepően hasonló mintázatot mutat a helyi ügyekkel kapcsolatos tájékozódás a politika iránt érdeklődő, és az az iránt nem érdeklődő válaszadókat összehasonlítva. Két tájékozódási forrás esetében mégis jól látható különbség rajzolódik ki. A helyi Facebook-csoportokból sokkal inkább tájékozódnak a politikai iránt nem érdeklődők, ez az egyetlen hírforrás, amely magasabb érdeket kapott ebben a csoportban. Alighanem azok, akik nem érdeklődnek a politika iránt és nem igazán fogyasztanak más hírforrást, az Facebook algoritmusának köszönhetően mégis beleütköznek helyi hírekbe: talán sokszor innen tudnak meg olyan információkat, amelyekkel mások a különböző médiumokban találkoznak. Az országos média azonban nagyon erős eltérést mutat a politika iránt érdeklődők felé, ami semmiképpen nem nevezhető meglepőnek. Összességében mégis az az ábra tanulsága, hogy a helyi hírforrások fogyasztása kifejezetten jellemző azok körében is, akiket nem érdekel a politika világa.

3. ábra: Tájékozódás helyi ügyekről politikai érdeklődés szerint

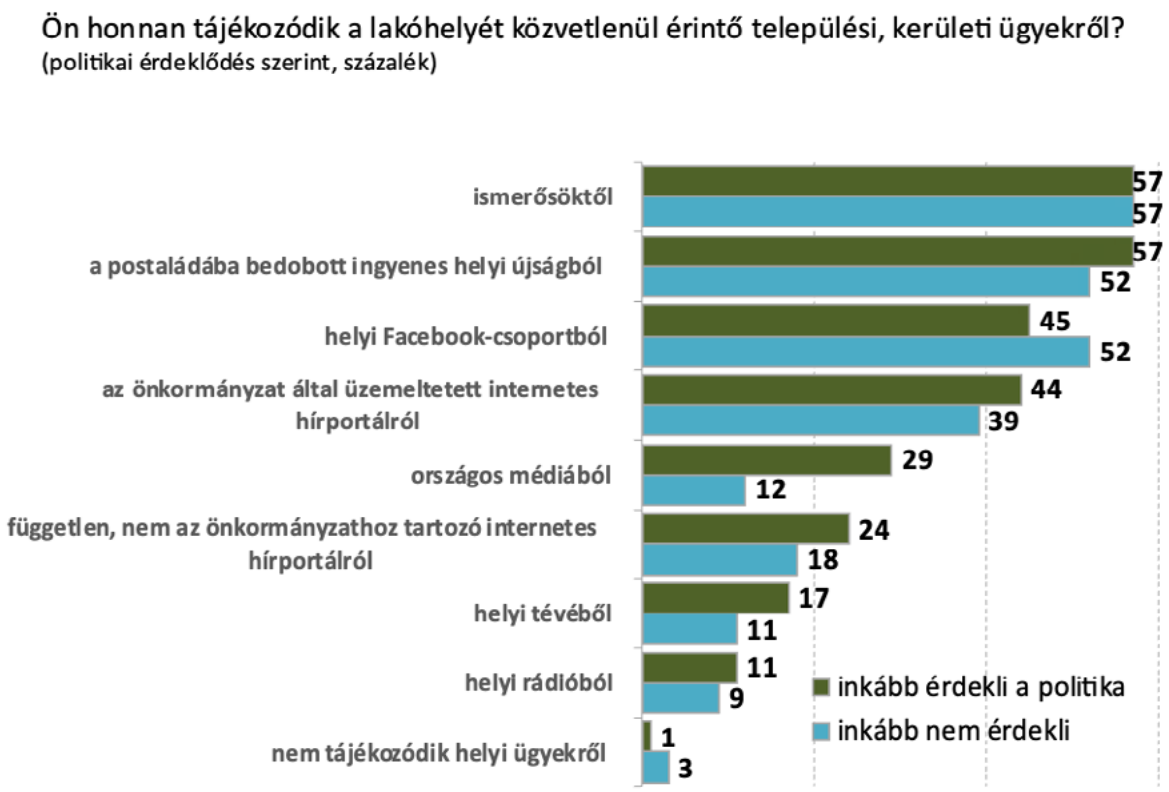

A helyi ügyek iránt tehát jól láthatóan jelentős az érdeklődés és a tájékozódásban egyaránt szerepet játszanak a személyes kapcsolatok, beleértve a közösségi médiát is, illetve a hagyományos médiafelületek.

A helyi médiapiac szereplői

A helyi médiapiacokat háromféle tulajdonosi, finanszírozási forma bontakozik ki. Egyrészt jelen vannak a kereskedelmi alapon működő helyi (regionális) médiumok, az önkormányzati média és a független, jellemzően online médiaprojektek.[4]

A kereskedelmi média kategóriájában egyértelműen a megyei lapok játsszák a legnagyobb szerepet. A Magyar Terjesztés-ellenőrző Szövetség (MATESZ) 2022-es adatai alapján a Magyar Hang kiszámolta[5], hogy a KESMA tulajdonában lévő megyei napilapoknak sem volt túl jó évük. Volt olyan lap, ahol a 21 százalékot is meghaladta a zuhanás (Észak-Magyarország), és néhány lapnál több mint 18 százalékos volt a visszaesés (Dél-Magyarország, Dunaújvárosi Hírlap, Észak-Keleti Napló, Petőfi Népe), és összességében 51 ezer olvasó tűnt el egy év alatt. A Szabad Európa 2021-ben vizsgálta a megyei napilapokat[6], és már

4 Kovács, I. – Polyák, G. – Urbán, Á. (2023). A helyi médiapiacok Magyarországon. Mérték Médiaelemző Műhely, Budapest. https://mertek.eu/wp-content/uploads/2023/02/A_helyi_mediapiacok_Magyarorszagon1.pdf

5 Lukács, Cs. (2023). Megrángatta a lappiacot is az infláció. Magyar Hang. https://hang.hu/belfold/megrangatta-a-lappiacot-is-az-inflacio-152486

6 Keller-Alánt, Á. (2021). A megyei lapok Magyarországa: aktív és boldog nyugdíjasok, fejlődő falvak. https://www.szabadeuropa.hu/a/kesma-mediaworks-fidesz-sajto-megyei-lap/31402428.html

akkor is hasonló tendenciát azonosított. A cikkben kiemelik, hogy a megyei lapok olvasóinak több, mint negyven százaléka tűnt el öt év alatt. A régen komoly hagyományokkal rendelkező megyei lapok közül 2021 első félévében a Kisalföld fogyott a legnagyobb példányszámban (35 ezer), legkevesebben a Heves Megyei Hírlapot vették (5400).

A megyei napilapok még működtetnek helyi szerkesztőségeket, de egyre nagyobb a központi tartalmak és így a központi szerkesztőség szerepe. Minden kiadvány elején, legalább két oldalon az összes lap ugyanazokat az országos híreket hozza le. A többi tartalom között megjelennek a helyi hírek, de jellemzően csak a kormánypárti politikusoknak van lehetőségük megjelenni, ellenzékiek nem jutnak szóhoz.

A helyi – önkormányzati kiadású – médiumok mintha nem követnék az általános médiapiaci trendeket. Ahogy egy 2021-ben megjelent tanulmány[7] írja: *„Egyelőre a hagyományos (nyomtatott) kommunikáció és az erre épülő kommunikációs stratégia uralkodik az önkormányzatok jelentős részénél. E kapcsolattartási formák hátránya, hogy kizárólag helyi hatáskörben érhetik el – egyébként is korlátozott – hatásukat. Ha egy település plakátokat tesz közzé, helyi újságot jelentet meg, szórólapot oszt a település utcáin vagy helyi televíziót üzemeltet, ennek eredményét a helyi lakosságon (illetve annak elért töredékén) kívül más nem ismeri meg, hacsak nem osztják meg e tartalmakat az interneten. Az önkormányzatok a jelenlegi mértéknél sokkal jobban kihasználhatnák a digitális technológia adta lehetőségeket mind a lakossági vélemények megismerése, mind az érintetteknek a döntésekbe történő bevonása érdekében."* Ugyanebben a tanulmányban hívták fel a figyelmet a szerzők arra, hogy a Belügyminisztérium a közösségi média használatát javasolja az önkormányzatoknak, elsősorban a gyorsasága és a költséghatékony jellege miatt. *„A Belügyminisztérium elsősorban négy jelentős közösségi tér használatát ajánlja az önkormányzatoknak, ezek a Facebook, a Twitter, a YouTube és az Instagram. Bár az önkormányzatok manapság még általában a hagyományos eszközökre építik a lakossággal való kommunikációt és a hivatali működést, azonban az Y- és Z-generáció tagjai már az online csatornákat részesítik előnyben, így, ha az önkormányzat nem jelenik meg abban a digitális világban, amelyben mára a lakosság jelentős része otthonosan mozog, úgy az érintett csoportokkal nem tudja kiépíteni a kapcsolatát. Fentiekre tekintettel nem elegendő az, hogy saját weblapot üzemeltet az önkormányzat, hanem szükség van a digitális jelenlét fokozására is."*

Ez a hozzáállás még nem működik automatikusan és készségszinten az önkormányzatoknál, és ennek okait az általuk használt médiumok arányaiban is kereshetjük. A Mérték egy korábbi elemzésében[8] is foglalkozott az önkormányzati média jelenlegi helyzetével, és arra az eredményre jutott, hogy a nyomtatott önkormányzati újságok meglehetősen elterjedtek, még akkor is, ha manapság az online portálok és a Facebook-oldalak nyilvánvalóan segítik a helyi hírek terjesztését. Ezek a helyi heti vagy havi újságok ingyenesek, és a lakosok postaládájába bedobva terjesztik őket. Az elemzéshez felhasznált Whitereport adatai szerint Magyarországon 1010 nyomtatott önkormányzati újság jelenik meg.

7 Hidegné Somogyi, G. – Hideg, M. I. (2021). Önkormányzatok a közösségi médiában. Jegyző és Közigazgatás. https://jegyzo.hu/onkormanyzatok-a-kozossegi-mediaban/

8 Kovács, I. – Polyák, G. – Urbán, Á. (2023). A helyi médiapiacok Magyarországon. Mérték Médiaelemző Műhely, Budapest. https://mertek.eu/wp-content/uploads/2023/02/A_helyi_mediapiacok_Magyarorszagon1.pdf

A magyarországi települések száma (3114) alapján elmondható, hogy a települések közel egyharmadában van valamilyen helyi önkormányzati lap. Van, ahol egy kistérségben több település közösen ad ki újságot, így a nyomtatott sajtó által lefedett települések száma valójában még ennél is magasabb. A főváros, Budapest környékét lefedő Pest megye messze kiemelkedik a megjelenő újságok számát tekintve (170 helyi újság).

Budapesten kívül a nagyobb városok agglomerációjában és a Balaton körül is sok helyi lapot találunk. Úgy tűnik, hogy a gazdaságilag fejlett régiókban magasabb a lapok száma, ugyanakkor vannak olyan területek, ahol alig-alig jellemző a helyi lapok kiadása. A WhiteReport 108 helyi televíziót is azonosított, ami meglepően magas szám. Ez a lista olyan kisvárosokat is tartalmaz, ahol valószínűleg egyetlen lelkes ember készít videókat, de nincs folyamatos adás. Budapesten több televízió is van, hiszen a kerületek jellemzően saját tévét is üzemeltetnek. Sajnálatos módon a helyi rádiók szinte teljesen eltűntek, a régebben kedvelt adók helyén ma már a Karc FM (Hír FM) vagy a Rádió 1 sugározza a központi tartalmakat. Csak néhány olyan önkormányzati tulajdonú rádió van, amely nem része ezeknek a rádióhálózatoknak. A hálózatba tartozó helyi rádiók nem minden esetben szervezik ki a hírgyártást a hálózatot irányító médiaszolgáltatónak, de az önálló hírgyártás kivételesnek számít. Sok esetben a hálózatba nem tartozó helyi rádiók sem végeznek önálló hírgyártást, hanem a hírblokkjaikat az MTVA-tól vásárolják.

A 2020-as Mérték-Medián felmérése alapján a helyi rádiók országosan átlagosan a hallgatók 15%-át érik el, míg a városokban 19%-ot, míg a már említett, 2023-as kutatásunkból az derült ki, hogy digitális hírforrások és a közösségi média felé fordulnak a hírek után érdeklődők, és ezzel párhuzamosan csökkent a televízió jelentősége és a korábbi évekhez hasonlóan alacsony a hírfogyasztásban a nyomtatott lapok és a rádió szerepe.

A helyi hírfogyasztást nehezíti a politikailag szabályozott tartalomgyártás és a médiapiac változása is. Orbán Balázs, a magyar miniszterelnök politikai tanácsadója 2023 januárjában a Mathias Corvinus Collegium második nemzetközi médiakonferenciájának nyitónapján szólalt fel, és előadásában szerepelt az azóta elhíresült mondata, miszerint *„A média stratégiai ágazat és szuverenitási kérdés, mert aki uralja egy adott ország médiáját, az uralja annak az országnak a gondolkodását és azon keresztül az országot."*[9] Jellemző kifejezés az „uralkodás", holott egy európai országban a transzparens tulajdoni és jogi viszonyokra lenne szükség. Jelenleg a médiapiacot a politikai befolyás mellett a törvényi szabályozás hiánya is negatívan befolyásolja, ez különösen igaz az önkormányzatok által kiadott sajtótermékekre. A Mérték Médiaelemző Műhely az alábbi szakpolitikai javaslatokat[10] fogalmazta meg az önkormányzati médiával kapcsolatban, szervezeti, finanszírozási és tartalmi kérdések kapcsán, melyek egy jó alapjául szolgálnának egy későbbi szabályozáshoz.

9 HVG (2023). Aki uralja a médiát, az uralja az országot. https://hvg.hu/itthon/20230125_Orban_Balazs_MCC_media_tulajdonviszonyok_NER

10 Kovács, I. – Polyák, G. – Urbán, Á. (2023). A helyi médiapiacok Magyarországon. Mérték Médiaelemző Műhely, Budapest. https://mertek.eu/wp-content/uploads/2023/02/A_helyi_mediapiacok_Magyarorszagon1.pdf

Szervezeti kérdések

- önkormányzati rendeletben szabályozható az önkormányzati médiacégek vezetésének kinevezése és a működés ellenőrzése
- olyan megoldást kell kialakítani, amely megfelelő eljárásokat teremt a helyi nyilvánosság sokszínűségének biztosítására
- az önkormányzati médiumok minden vezetői pozícióját nyílt pályázat alapján kell megválasztani
- célszerű létrehozni egy olyan önkormányzati „médiabizottságot", amely részben az önkormányzati képviselőtestület tagjaiból, részben külső szakértőkből áll; a külső szakértőknek meg kell felelniük a rendeletben rögzített szakmai elvárásoknak (média, pénzügyi, menedzsment); a külső szakértők jelölésébe be kell vonni a helyi civil szervezeteket
- a „médiabizottság" írja ki az önkormányzati médiacégek vezetőinek pályázatát
- a médiacégek vezetői évente beszámolnak a tevékenységükről, pénzügyi és tartalmi vonatkozásokban egyaránt
- minden szerkesztőség és a tulajdonos önkormányzat, illetve a tulajdonosi jogokat gyakorló önkormányzati cég menedzsmentje között szülessen egy statútum, amely nyilvánosan és részletesen rendezi a két fél viszonyát, a szerkesztőségek függetlenségét; ehhez készüljön egy minta-statútum

Finanszírozás

- mivel az önkormányzati médiumok túlnyomó részben közpénzből működnek, gazdálkodásukra a közszolgálati média finanszírozására vonatkozó európai követelményeket célszerű alapul venni
- feladatalapú finanszírozás: a közérdekű tájékoztatáshoz szükséges erőforrások előzetes, transzparens kalkulációja alapján
- átláthatóság: a költségvetés felhasználásának elvei nyilvánosak, minden külső szerződés külön adatigénylés nélkül nyilvános
- a médiumok vezetői minden évben előterjesztik a feladatlapú költségvetést, amit a médiabizottság megtárgyal és a képviselőtestület elé terjeszt
- független kontroll: az önkormányzat költségvetési bizottsága minden évben külön tárgyalja az önkormányzati médiumok zárszámadását
- az önkormányzati média finanszírozásán túl az önkormányzatok közös sajtóalapot is létrehozhatnak, amely a nem önkormányzati tulajdonban lévő helyi hírmédia számára nyújt támogatást, normatív alapon, előre lefektetett kritériumok alapján

Tartalmi kérdések

- az önkormányzatok által közösen finanszírozott kutatást célszerű rendszeresen elvégezni arról, hogy helyi szinten mi a szerepe az egyes médiumoknak, ez alapján lehet eldönteni, hogy hogyan érdemes csoportosítani az erőforrásokat
- megfontolandó, hogy közös tartalomelőállítás keretében készüljön a helyi újságba egy-egy közös oldal országos hírekkel, de egyébként a helyi médiumok a helyi ügyekre fókuszáljanak

- a helyi újságok terjesztését célszerű az adott város körüli falvakra is kiterjeszteni
- a tartalmi kifogások kezelése: a beérkező panaszokat a médiabizottság nem képviselő tagjai bírálják el
- a hagyományos médiafelületeken túl a helyi tartalmakat megfelelő formában elérhetővé kell tenni a közösségi médiában is (YouTube, Instagram, Facebook), és ki kell használni e felületek interaktivitásában rejlő lehetőségeket
- a közösségi médiában zajló kommunikáció nyilvános moderálási elvek mentén kontrollálható

Független újságok szerepe a helyi médiapiacokon

A helyi piacokon nagyon kevés valódi független szereplő működik, néhány nagyvárosban érhetőek csak el ilyen médiatermékek. Jellemzően olyan helyi kötődésű újságírók hozták ezeket létre, akik már kiszorultak a mainstream médiából (pl. a megyei lapokból) és volt bennük elég vállalkozókedv ahhoz, hogy saját projektet hozzanak létre.

A vizsgált médiaprojektek rendkívül nehéz helyzetben vannak, sok szempontból még az országos médiánál is nehezebbek a körülmények. Egyrészt a helyi politikai elitnek rendszerint nem áll érdekében, hogy valóban független, *watchdog* funckiót ellátó média működjön a településen, hiszen mindig erős kontrollt jelent az önkormányzat felett. Másrészt a keresleti oldal sem feltétlenül értékeli a független újságírók erőfeszítéseit, az olvasottság rendszerint nem túlságosan magas és az állampolgárok többsége nem tud vagy akar pénzügyileg támogatni helyi oknyomozó projekteket. Ez természetesen a hirdetők számára sem teszi vonzóvá ezeket a médiumokat, ráadásul az önkormányzattal kritikus médiában való hirdetés a hirdető számára is hordoz egyfajta politikai kockázatot, különösen, ha a cég üzleti kapcsolatban áll az önkormányzattal.

A független médiumok érdemi kooperációja 2022-ben indult a szabadhirek.hu közös weboldal létrehozásával és az érdemi párbeszéd elindításával. Jelen tanulmány befejezésekor, 2023 nyarán jelentette be a szabadhirek.hu hálózat, hogy az érintett nyolc szerkesztőség kooperációja erősödik. Nemcsak közös cikkeket és közös témafeldolgozásokat terveznek, de ami talán még fontosabb a fenntarthatóság szempontjából, adott esetben közösen indulnak pályázatokon is.

A helyi független média egyik legismertebb szereplője a Debreciner, amely – mint a neve is mutatja – Debrecenben működik. Az esettanulmány éppen a debreceni akkumulátorgyár médiareprezentációjáról szól és részben a Debrecineren megjelent cikkeket vizsgálja. A kutatás jól mutatja, hogy mennyire más az önkormányzati média és a független média megközelítése és olyan perspektívát tudott mutatni a kis független újság, amely egyébként nem lett volna megismerhető. Mint a Debreciner főszerkesztője, Porcsin Zsolt a vele készült interjúban (ld. Melléklet) elmondja, kifejezetten céljuk volt, hogy bemutassanak olyan civil csoportosulásokat, amelyeknek kérdéseik vannak és magyarázatokat várnak.

Esettanulmány: A debreceni helyi média empirikus vizsgálata

A kutatás bemutatása

Az alábbi elemzésben két debreceni helyi internetes újság, a Debreciner és a Dehir 2023 első három hónapjában megjelent, a CATL debreceni akkumulátorgyárával foglalkozó cikkeinek kvantitatív tartalomelemzését mutatjuk be. Debrecen városának vezetése és a kínai vállalat képviselői 2022 szeptemberének elején írták alá a gyár létesítéséről szóló megállapodást, amely a befektetett tőke és létrejövő munkahelyek szempontjából a legnagyobb beruházás az ország történetében.[11] A gyárépítés szándékának nyilvánosságra kerülése után élénk viták, majd helyi tiltakozás kezdődött a Debrecenbe tervezett akkumulátorgyár miatt. Ezek előzményét a hazai nyilvánosságban a Samsung Gödön működő hasonló gyára jelentette, amellyel kapcsolatban több helyi környezetvédelmi probléma merült fel az utóbbi időszakban.

Tartalomelemzésünk során tulajdonképpen egy olyan lokális környezetvédelmi vita megjelenítését vizsgáljuk a helyi médiában, amelyet egy globálisan többnyire pozitívan értékelt – az automobilitás zöld átállását lehetővé tevő – iparág megjelenése idézett elő. Mindez Magyarország második legnépesebb városához kapcsolódik, amelyet hosszú idő óta jobboldali politikusok vezetnek, a várost gyakran értelmezik a Magyarországon több mint egy évtizede kormányon lévő Fidesz egyik vidéki fellegvárának. Elemzésünk helyszíne – néhány más vidéki várossal együtt, éppen a helyi nyilvánosság szempontjából – mégis különleges az országban, hiszen Debrecenben a négy évvel ezelőtti alapítása óta működik egy olyan közéleti lap, a Debreciner, amely független a helyi hatalomtól, s a várossal foglalkozó írásait gyakran idézik az országos független médiumok is. Nyilván ezt azért is érdemes hangsúlyozni, mert az utóbbi évtizedben a kormányzat tudatos médiapolitikai törekvései a helyi nyilvánosság terét és lehetőségeit is szűkítették: az önkormányzatok közszolgálati médiumai gyakran helyi pártszócsövek lettek, és a helyi vagy regionális kereskedelmi média is Fidesz-közeli befektetőkhöz került.[12]

Az előbbiek tükrében különösen érdekes és fontos lehet megvizsgálni, hogy a debreceni CATL-gyár létesítése körüli politikai és társadalmi vita, amely az országos nyilvánosságban is nagy figyelmet kapott, hogyan jelenik meg egyrészt a helyi független sajtóban, másrészt az önkormányzat által fenntartott helyi közszolgálati médiában. Ennek érdekében tartalomelemzést végeztünk a Debreciner és – a Debreceni Médiacentrum részeként működő helyi közszolgálati hírportál – a Dehir 2023 első negyedévében megjelent, a debreceni akkumulátorgyárral foglalkozó cikkein. A tartalomelemzés során egyaránt vizsgáltuk a cikkek műfaji és tematikus jellemzőit, másrészt az általuk hivatkozott forrásokat, valamint az akkugyárral kapcsolatos pozitív és negatív hírek arányát. Szintén elemeztük a cikkekben megszólaló társadalmi és közéleti szereplőket, valamint az általuk – a CATL-gyár létesítésének kapcsán – hangoztatott különféle érveket. Továbbá vizsgáltuk a cikkeket illusztráló képek témáit is. Elemzésünk végén röviden bemutatjuk azt is, hogy a vizsgált időszakban Debrecen nyomtatott havi magazinja, az ingyenesen terjesztett Debreceni Korzó hogyan mutatta be a városban épülő akkumulátorgyár problémáját.

11 Debrecen.hu (é.n.): Kilencezer munkahelyet teremt Debrecenben a CATL
https://www.debrecen.hu/hu/debreceni/hireink/kilencezer-munkahelyet-teremt-debrecenben-a-catl

12 Lásd erről: Médiatájkép egy hosszú vihar után – Médiapolitika 2010 után. (Mérték Füzetek 24.), 47–53.
https://mertek.eu/2021/12/10/mediatajkep-egy-hosszu-vihar-utan-mediapolitika-2010-utan-mertek-fuzetek-24/

Az elemzésről sem a Debreciner, sem a Dehir vezetése vagy újságírói nem tudtak, tehát ez nem befolyásolhatta az események bemutatását. A tartalomelemzés elkészülte után a Mérték mindkét médiumnak küldött kérdéseket, csak a Debreciner főszerkesztője válaszolt.

A témaválasztás indoklása

Az elemzés nem teljeskörűen vizsgálja a két újság 2023 első negyedévében megjelent cikkeit, hanem kifejezetten témaspecifikusan, az akkumulátorgyárakkal kapcsolatos írásokra fókuszált a kutatás. Egyrészt így a rendelkezésre álló erőforrásokból hosszabb időszakon keresztül lehetett vizsgálni a téma fejlődését, másrészt pedig az akkumulátorgyár ügye nemcsak Debrecenben volt fontos, hanem országos érdeklődést is kiváltott.

Győrffy Dóra egyetemi tanár az elmúlt időszakban több kutatást végzett az akkumulátorgyárak magyarországi megjelenésével kapcsolatban. A Közgazdasági Szemlében megjelent írásában[13] kifejti, hogy az „*elmúlt években az akkumulátorgyártás a magyar gazdaság egyik húzóágazatává vált, ahova a legtöbb külföldi tőke érkezik: 2021-ben az 5,9 milliárd eurós beruházás 60 százaléka Ázsiából érkezett, 51,9 százaléka kötődött az akkumulátorgyártáshoz és 12,5 százaléka a járműgyártáshoz, míg 2022-ben a 6,5 milliárd euró 48 százaléka érkezett Keletről, 43 százaléka az akkumulátorgyártáshoz és 30 százaléka autóipari beruházáshoz kapcsolódott*". Győrffy Dóra egy podcastban[14] arról is beszélt, kormányzat nagyon sok támogatást nyújt ennek az iparágnak: kb. 10-11%-át adja a kormány, mint az összes beruházás értékének 10-11%-át fizetik ki, mint munkahelytámogatás, infrastruktúra fejlesztés. Szerinte nagyon kockázatos stratégia, hogy állami szinten a korlátozott erőforrásokat egy szektor felé irányítják. Mivel az akkumulátorgyártás nagyon környezetpusztító beruházás, jelentősen megnöveli a szén-dioxid kibocsátást, az országnak ebben nincs komparatív előnye. Az akkumulátorgyártás az egyik energiaigényesebb ágazat, Magyarország pedig jelenleg is energiaimportőr. Különböző számítások vannak azzal kapcsolatban, hogy egy kilowatt óra akkumulátor teljesítményhez hány kilowatt óra energia szükséges: 2019-ben 60, 2022: 41,5 kilowattórára becsülete a szerző ezeket az értékeket. Ha ezt felszorozzuk az akkumulátor gyárak kapacitásával, akkor elképesztő sok energiára lesz szükség: valószínűleg a kormányzat ezért szeretné fenntartani a kapcsolatokat Oroszországgal, hogy a szükséges energiamennyiség onnan kerüljön be.

A CATL tervezett debreceni 100 gigawattos akkumulátorgyári beruházásának az energiaigénye az iménti képlettel 4150 gigawatt, míg a paksi erőmű éves teljesítménye 16 ezer gigawatt, vagyis egy negyed Paksot jelent, ami nem áll rendelkezésünkre. A szakértő a beruházás vízigényével kapcsolatosan sem volt derűlátó, szerinte az Alföld az ország elsivatagosodó vidéke, ha tovább folytatódik az aszályos időjárás, akkor el kell dönteni, hogy a mezőgazdaságban öntözünk ezzel a vízzel vagy akkumulátorgyárakat üzemeltetünk. A víz közmű beruházásokra fordítandó összegeket elviszi az akkumulátorgyár. Sok a csőtörés a lakossági vízszolgáltatásban, ennek megoldására nincs pénz, ahogy nincs pénz a Velencei-tó rehabilitációjára se, amelyre 40 milliárd forint kellett volna.

13 Győrffy, D. (2023). Iparpolitika és akkumulátorgyártás Magyarországon és Svédországban. Közgazdasági Szemle. 70(3) pp. 245-273. DOI:10.18414/KSZ.2023.3.245

14 Magyari, P. – Mészáros, Zs. – Botos, T. (2023). Hiába temetné Orbán a Nyugatot, a Kelet felől korrupció és erőszak jön – Létforgatag #2 https://444.hu/2023/01/20/hiaba-temetne-orban-a-nyugatot-kelet-felol-korrupcio-es-eroszak-jon-letforgatag-2

Az elemzés írása idején szinte naponta jelentek meg hírek újabb és újabb Magyarországra telepített akkumulátorgyárakról, Debrecenbe még újabb létesítmények érkeznek, de lesz ilyen gyár Fóton és Ácson is. A helyi lakosok és a gyár telepítésében érdekeltek között jelentős nézőpont különbség van, így ez a téma mindenhol élénk érdeklődést okoz.

A Dehir és a Debreciner az akkugyárról: műfajok, témák és források

Az általunk vizsgált három hónapban a két újságban összesen 211 darab olyan cikket találtunk, amelyek a CATL gyárával foglalkoztak. Ezek közül 120-at a Debreciner, 91-et pedig a Dehir publikált. Ahogy azt a 4. ábrán láthatjuk, éppen a legrövidebb hónapban, februárban írták a legtöbb cikket a témáról. Ezt talán az magyarázza, hogy a legtöbb közéleti esemény is ekkor történt a gyár létesítése kapcsán. Például februárban utasította vissza a debreceni helyi választási bizottság az akkumulátorgyár megépítésével kapcsolatos népszavazási kérdések hitelesítését. E hónapban közölte a kormányhivatal, hogy a CATL-üzem megkapta a környezethasználati engedélyt. Február végén az országgyűlésben is vitatkoztak a témáról. Ráadásul ebben a hónapban több akkugyár-ellenes demonstrációt is tartottak a városban.

4. ábra: Az elemzett cikkek (összesen: 211) időbeli megoszlása

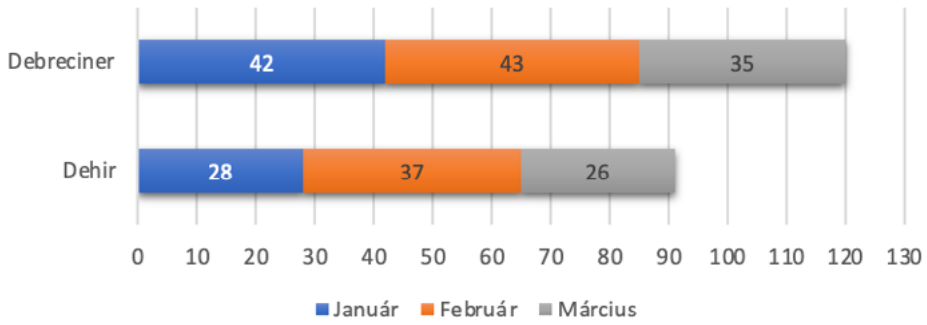

A 211 cikket a tartalomelemzés során először sajtóműfaji szempontok alapján kódoltuk. Az 5. ábra segítségével több műfaji különbséget is észrevehetünk a két helyi médium között. Internetes lapok esetében nem meglepő, hogy a Dehir és a Debreciner egyaránt az akkugyárral kapcsolatos információkat közlő híreket publikált legnagyobb számban. A Dehir esetében azonban ezek aránya jóval nagyobb: majdnem háromnegyedük hír, míg a Debreciner cikkei között 55 százaléknyi a hasonló műfajú írás. Ráadásul a Dehir írásai műfaji szempontból kevésbé változatosak: például feltűnő, hogy az önkormányzati hírportál egyáltalán nem közölt véleménycikkeket a témáról. Ezzel szemben a publicisztikák, nyílt levelek aránya a Debreciner esetében viszonylag magas, összesen 15 százalékos. Ugyanakkor a Dehir viszonylag sok (13%) interjút publikált az akkugyár létesítéséről. Ezt nyilván magyarázza a helyi önkormányzati hírportál működése is: ezek többnyire a helyi televízió különféle műsoraiban bemutatott beszélgetések voltak, amelyeket a Dehir is (újra)közölt az olvasói számára.

5. ábra: Az elemzett cikkek műfaji megoszlása

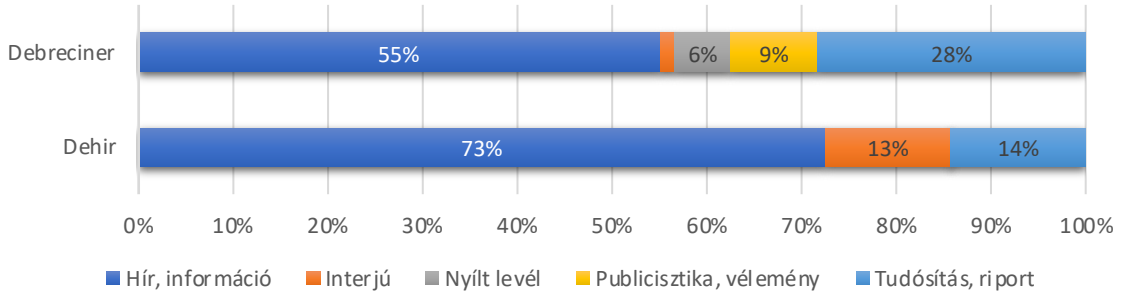

A 6. ábra a Dehir és Debreciner 120 cikkét tematikus bontásban ábrázolja. Ebből a szempontból a legfeltűnőbb, hogy a helyi független lap az akkugyár építésének problémáját elsősorban helyi közéleti jelenségként tárgyalta, a cikkek kétharmada ilyen tematikájú – elemzésünkben ezt később konkrétabb példákkal is szemléltetni fogjuk. A kizárólag belpolitikai, azaz az országos politika szereplőihez, például a parlamenti vitához kapcsolódó cikkek aránya hasonló volt a két médiumban. Ezzel szemben a helyi önkormányzati hírportál több olyan cikket közölt, amelyek a téma gazdasági, technológiai vagy környezetvédelmi aspektusait hangsúlyozták. Ahogy később szintén szóba kerül, az előbbiekhez részben hasonlók a Dehir külföldi cikkei is: ezek az akkumulátorgyártás nemzetközi kontextusával, például a világszerte létesülő új akkugyárakkal foglalkoztak többnyire.

6. ábra: Az elemzett cikkek tematikus megoszlása

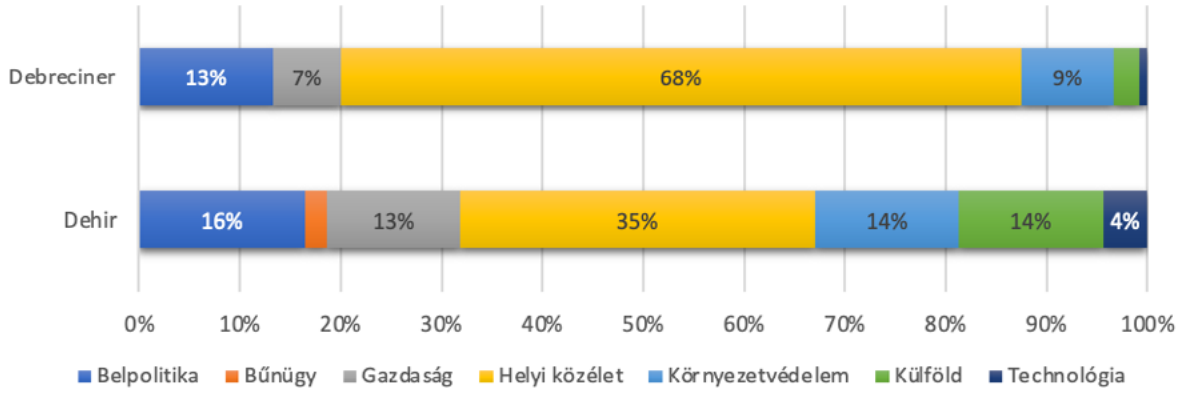

A 6. ábrán látható, két olyan cikket is találtunk a városi önkormányzat hírportálján, amelyet bűnügyi témájúként kódoltunk. Mindkettő rendőrségi hír volt: az egyik a januári közmeghallgatáson történt garázdaságról, a másik pedig a Mi Hazánk február végi helyi tüntetésével kapcsolatba hozható „gyülekezési joggal visszaélés szabálysértéséről" szólt.

A 7. ábra a két lap cikkében használt forrásokat mutatja be. Ennek elemzése során azt rögzítettük, hogy a helyi újságok cikkeikben mely más médiumoktól vettek át információkat, hivatkoztak azokra külső hírforrásként. A Dehir és a Debreciner nyilván legtöbbször saját írásaira hivatkozott, az ábra azonban ezt nem tünteti fel, ahogy a Debreceni Médiacentrumot is egységesen, s a Dehir esetében nem különálló

forrásként kezeltük. A független, álfüggetlen (pl. ATV és Index.hu) és kormányközeli médiumok azonosítása során a kategóriákat a Mérték Médiaelemző Műhely 2021-es, a magyar médiapiac szerkezetét elemző jelentéséből[15] vettük át.

7. ábra: Az elemzett cikkekben említett különféle források száma

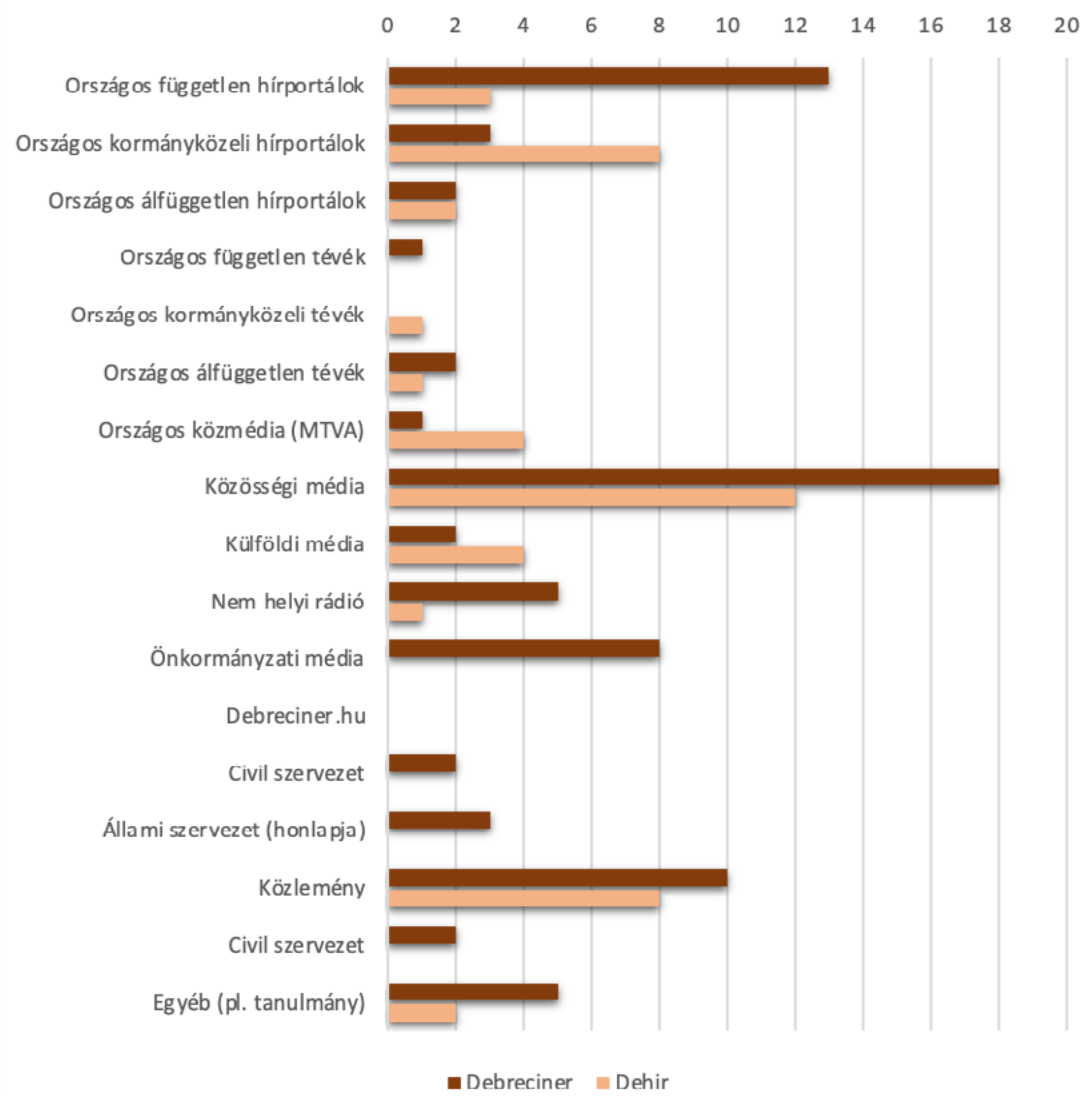

A kortárs politikai nyilvánosság egyre fontosabb színtere a közösségi média, s Magyarországon különösen a Facebook lett az, ezért nem meglepő, hogy legtöbbször a két újság is ezt használta forrásként: például helyi politikusok Facebook-bejegyzéseit is a cikkeikbe ágyazva. A 7. ábra talán kevéssé meglepő érdekessége az, hogy a Dehir jóval többet használta a kormánypárti médiumokat, s ezzel együtt az országos közmédiát, míg a Debreciner inkább alapozott a kormánytól független médiumokra hírforrásként. A 7. ábra egyetlen szembeszökő adata az, hogy a debreceni helyi közmédia mintha nem venne tudomást más helyi hírforrások, így a Debreciner létéről se. A 91 darab írásukban egyáltalán nem említették a helyi független újságot, míg fordítva ez nem volt igaz.

15 Kovács, I. – Polyák, G. – Urbán, Á (2021). Médiatájkép egy hosszú vihar után. Médiapolitika 2010 után. Mérték Médiaelemző Műhely, Budapest. https://mertek.eu/wp-content/uploads/2021/12/MertekFuzetek24.pdf

Az elemzett cikkek pozitív-negatív tónusa

Következő nagyobb elemzési szempontként a két lap cikkeit azok pozitív-negatív irányultsága, tónusa szerint is kódoltuk. Ennek során azt vettük figyelembe, hogy az írások egyértelműen pozitívan értelmezik a CATL debreceni gyárának megépítését, vagy elutasítják, bírálják azt, esetleg azokban mindkét álláspont megjelenik, azaz kiegyensúlyozottak. Néhány olyan, a témával foglalkozó cikket is találtunk, amelyek esetében ez a szempont nem volt érvényesíthető: mert például hírt adtak a gyár létesítésével kapcsolatos eseményekről (pl. a közmeghallgatásról), vagy mondjuk külföldi médiumok a témával foglalkozó tudósításának tényéről.

Ahogy az 8. ábrán láthatjuk, a Dehir és a Debreciner cikkei ebből a szempontból erőteljesen különböznek egymástól. A Dehir akkugyárral foglalkozó 91 írása közül 52 darab, azaz 57 százalékuk pozitívan viszonyult a debreceni akkugyár létesítéséhez. Ezzel szemben a Debreciner 120 cikkéből 82, azaz 68 százaléknyi negatívan mutatta be a CATL üzem építését. A Dehirt meghatározó pozitív hangvételű cikkek mellett 16 darab negatív, az akkugyárral szemben kritikus írást is találtunk. Ezzel szemben a Debreciner oldalain mindössze elenyésző mértékű (4 darab) olyan cikket azonosítottunk, mely egyértelműen pártolta az akkugyárat. A két médiumban viszont nagyjából hasonló volt a kiegyensúlyozott és az irányultságuk szempontjából nem értelmezhető cikkek aránya.

8. ábra: Az elemzett cikkek megoszlása azok pozitív-negatív tónusa alapján

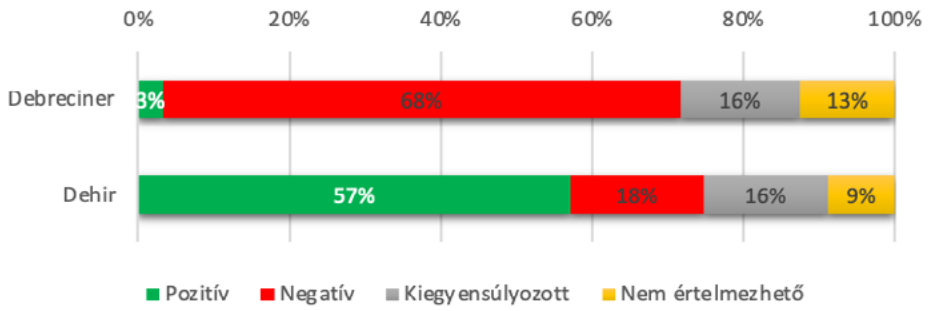

A következő ábrák segítségével azt tekinthetjük át, hogy a két helyi lap eltérő tónusú cikkei hogyan oszlanak meg műfaji és tematikus szempontból. A Dehír cikkeit műfajiságuk és tonalitásuk összefüggése felől bemutató 9. ábrán jól láthatjuk például, hogy a lapban megjelenő interjúk szinte kivétel nélkül pozitívan viszonyultak az akkugyár építéséhez; ezek többször a város polgármesteréhez kötődtek. Papp László például a Debreceni Médiacentrumnak beszélt[16] a gyár szigorú környezetvédelmi engedélyezéséről[17], a CATL németországi üzemében szerzett pozitív tapasztalatairól[18], vagy a racionális érvek fontosságáról[19] a város gazdaságfejlesztése kapcsán. Február 10-én megjelent interjúja a Dehiren egyenesen *Papp László: a debreceniek aggodalma éjjel-nappal ott van a gondolataimban* címmel jelent[20] meg, amelyben

16 https://www.dehir.hu/debrecen/papp-laszlo-a-debreceniek-aggodalma-ejjel-nappal-ott-van-a-gondolataimban-videoval/2023/02/10/
17 https://www.dehir.hu/debrecen/papp-laszlo-az-akkumulatorgyarrol-debrecen-vezetese-egyetert-a-hatosag-szigoritott-feltetelrendszerevel/2023/02/13/
18 https://www.dehir.hu/debrecen/papp-laszlo-ha-ez-nemetorszagban-egy-mintaprojekt-miert-ne-lehetne-mintaprojekt-debrecenben-is-videoval/2023/02/06/
19 https://www.dehir.hu/debrecen/racionalis-ervekkel-nyerne-el-a-lakossag-bizalmat-az-akkumulatorgyar-irant-debrecen-polgarmestere/2023/01/24/
20 https://www.dehir.hu/debrecen/papp-laszlo-a-debreceniek-aggodalma-ejjel-nappal-ott-van-a-gondolataimban-videoval/2023/02/10/

a városvezető biztosította a lakosságot, hogy *„a monitoring rendszernek fontos szerepe kell, hogy legyen az aggodalmak eloszlatásában és a bizalom kialakításában"*. Pósán László országgyűlési képviselő pedig arról nyilatkozott[21] a lapnak, hogy *„Debrecen ipari parkjaiban nem láthatunk füstölgő kéményeket."*

9. ábra: A Dehir cikkeinek megoszlása azok tónusa és műfaja alapján

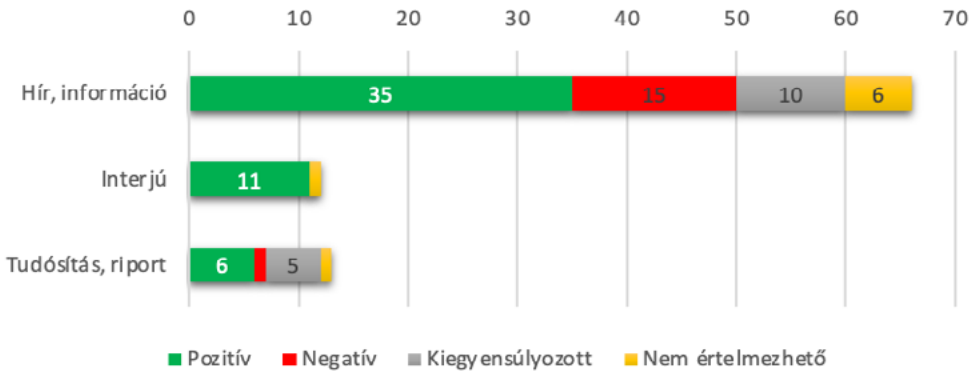

Többször szakértők pozitív hangvételű – általában a helyi tévé valamelyik műsorának adott – interjúit közölte újra, foglalta össze a Dehir az oldalain. Így beszélt például a Magyar Akkumulátor Szövetség ügyvezetője[22], vagy a Debreceni Egyetem egyik tanszékvezetője[23], máskor pedig a klímakutató Ürge-Vorsatz Diána[24] interjújában az akkumulátortechnológia mindennapi életben játszott pozitív szerepéről. Például a Debreceni Infrastruktúra Fejlesztő Kft. vezetője arról nyilatkozott[25], hogy milyen infrastrukturális fejlesztéseket végez a város a gyár építése előtt, amely a *„helyi gazdaság növekedésével a helyi társadalomnak a fejlődését is meg tudja alapozni."* Ezekkel szemben a Debreciner által leközölt két interjú (lásd a 11. ábrán) egyike a témáról Jávor Benedekkel, a Párbeszéd politikusával készült, aki a debreceni beruházás környezetvédelmi kockázatairól beszélt[26] a lapnak.

A Dehir sokszor közölt olyan hírt vagy tudósítást, amelyek a gyár létesítésének folyamatához kapcsolódtak. S általában olyan eseményekről, információkról számoltak be, amelyek a gyárnak a helyi gazdaságra tett előnyös hatásáról vagy általában az akkumulátortechnológia fejlődéséről, esetleg arról tanúskodtak, hogy a helyi hatóságok milyen gondosak voltak a környezetvédelmi engedélyezés során. Így például Barcsa Lajos alpolgármester a gyár képviselőivel a városi szennyvíztelepre látogatott[27], majd az üzem szürkevízfelhasználásáról tárgyaltak. Az esemény célja tulajdonképpen az volt, hogy megnyugtassák a leendő gyár vízhasználata miatt aggódó olvasókat: *„a szürkevízből ki tudjuk elégíteni a gyár vízigényének 70-80 százalékát"*. Például a Dehir többször is beszámolt a CATL németországi, arnstadti gyárának felavatásáról[28], és ennek során arról[29] is, hogy *„a biztonságot hangsúlyozza a német tartományi miniszterelnök."*

21 https://www.dehir.hu/debrecen/posan-laszlo-debrecen-ipari-parkjaiban-nem-lathatunk-fustolgo-kemenyeket/2023/03/03/
22 https://www.dehir.hu/debrecen/a-magyar-akkumulator-szovetseg-ugyvezetoje-debrecenben-sokakat-megnyugtatna-ha-ellatogathatnanak-mar-letezo-uzemekbe/2023/02/23/
23 https://www.dehir.hu/debrecen/a-mindennapi-eletunk-szerves-resze-a-litium-ion-akkumulator-amit-debrecenben-is-gyartanak-majd/2023/02/14/
24 https://www.dehir.hu/belfold/urge-vorsatz-diana-szerint-surgosen-le-kell-szokni-az-olajrol-szenrol-foldgazrol/2023/02/16/
25 https://www.dehir.hu/debrecen/bovul-a-debreceni-gazdasagi-ovezetrol-szolo-szakertoi-tanulmany-ami-az-akkumulatorgyar-epiteset-is-erinti/2023/02/06/
26 https://www.debreciner.hu/cikk/12862_panaszt_tesz_europai_bizottsagnal_catl_debreciner_unikum
27 https://www.dehir.hu/debrecen/a-catl-kepviseloi-is-ugy-latjak-s-tisztitott-szennyviz-eleg-lesz-az-akkumulatorgyar-vizigenyenek-nagyreszere/2023/02/10/
28 https://www.dehir.hu/debrecen/atadtak-nemetorszagban-a-catl-elso-europai-gyarat-a-debreceni-is-szoba-kerult-az-esemenyen/2023/01/26/
29 https://www.dehir.hu/vilag/a-biztonsagot-hangsulyozza-a-nemet-tartomanyi-miniszterelnok-a-catl-ottani-gyara-kapcsan/2023/01/27/

Mindkét lap többször tudósított az Országgyűlés, a debreceni közgyűlés vagy éppen az akkumulátorgyár létesítését tárgyaló közmeghallgatások vitáiról. Leginkább ezek alkották azon cikkek csoportját, amelyet az elemzés során kiegyensúlyozottként kódoltunk, hiszen egyaránt megjelentek bennük a gyár megépítését támogató és ellenző érvek. A Dehir akkugyárral szemben kritikus cikkeit (16 darab a 91-ből) szinte kizárólag olyan – viszonylag rövidebb – hírek jelentik, amelyek az ellenzéki pártok véleményéről vagy hozzájuk kötődő eseményekről számoltak be – néhány esetben videós tudósítással is kiegészítve. Például a Momentum helyi közleményéről,[30] vagy gyárellenes tüntetéséről[31], esetleg a Mi Hazánk lakossági fórumáról.[32]

Az előbb említett példákat megerősíti és egyben ki is egészíti a 10. ábra, amely a Dehir cikkeit a tonalitásuk és témáik összefüggésében ábrázolja. Ez jól illusztrálja, hogy a városi önkormányzat hírportálja kifejezetten sok cikket közölt a CATL gyár létesítésének gazdasági, környezetvédelmi és technológiai aspektusairól – és majdnem mindegyiket pozitív szemszögből. Ilyen írások voltak például a Dehir oldalain publikált külföldi beszámolók. Ahogy említettük, a lap több cikke foglalkozott pozitívan a CATL türingiai, Arnstadtban lévő gyárával, de emellett sokszor írtak a világban zajló *„zöld átállásról"*, az *„akkugyártás felpörgéséről"* külföldi eseteket bemutatva. *„Legalább 12 ország lesz Európában, ahol akkumulátorgyárak fognak üzemelni"* – számoltak be róla[33] például 2023. február 10-én. De a Dehir bemutatta[34] a Honda és az LG Energy Solution USA-ban zajló hasonló beruházását éppúgy, mint a VW új kanadai akkugyárát[35], amely *„a legnagyobb autóipari beruházás Kanada történelmében"*.

10. ábra: A Dehir cikkeinek megoszlása azok tónusa és témája alapján

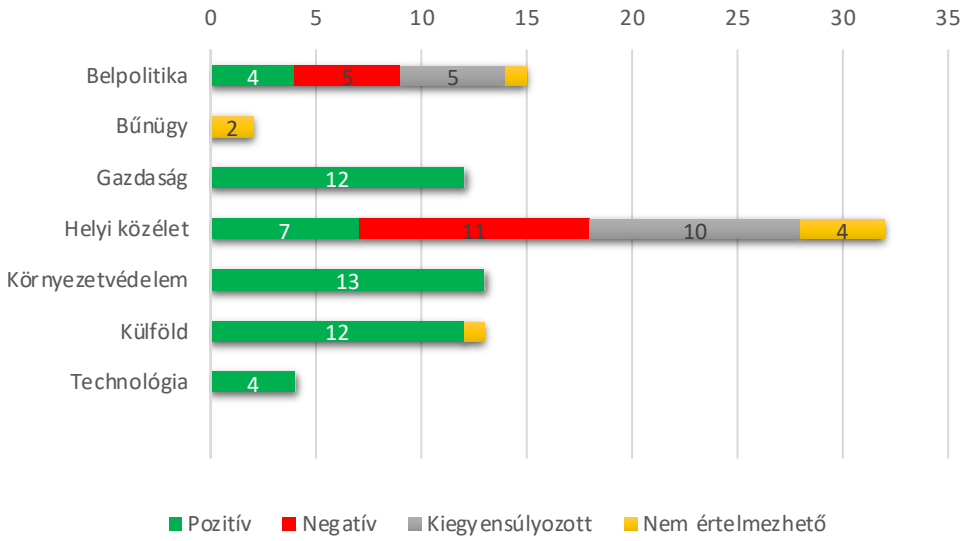

Ahogy említettük korábban, és a 11. ábra is bemutatja, a Debreciner csak négy olyan cikket közölt, amelyek pozitívan értelmezték a CATL üzemének városba települését. Ezek többnyire kormánypárti politikusok vagy a CATL képviselőinek véleményét ismertették az akkugyárról. Például az újság röviden

30 https://www.dehir.hu/debrecen/szabo-bence-egy-ekkora-beruhazas-nem-lehetseges-a-helyiek-bevonasa-es-megkerdezese-nelkul/2023/01/29/
31 https://www.dehir.hu/videogaleria/tuntetes-volt-debrecen-belvarosaban-szombaton/
32 https://www.dehir.hu/debrecen/lakossagi-forumot-tartott-a-mi-hazank-debrecenben/2023/01/21/
33 https://www.dehir.hu/debrecen/legalabb-12-orszag-lesz-europaban-ahol-nagy-teljesitmenyu-akkumulatorgyarak-fognak-uzemelni/2023/02/10/
34 https://www.dehir.hu/gazdasag/akkumulatorgyarat-epit-az-usa-ban-a-honda-es-az-lg-energy-solution/2023/03/01/
35 https://www.dehir.hu/gazdasag/kivalasztotta-uj-akkugyaranak-helyszinet-a-vw/2023/03/16/

beszámolt arról, hogy Papp László polgármester a Debreceni Egyetem járműipari rendezvényén[36] járt, vagy a helyi Fidesz-KDNP frakcióvezető a gyár kapcsán éppen a városvezető mellett kiálló bejegyzést publikált[37] a közösségi médiában. Máskor pedig nem más, mint Orbán Viktor miniszterelnök nevezte[38] *„valódi nyugati gyárnak"* az épülő üzemet.

11. ábra: A Debreciner cikkeinek megoszlása azok tónusa és műfaja alapján

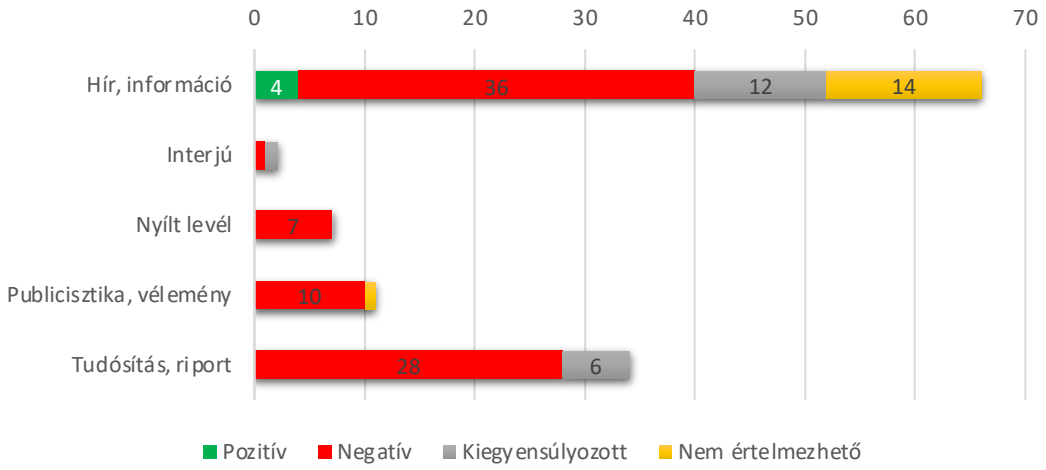

A Debrecinernek a 12. ábrán látható viszonylag sok, és az akkugyárral szemben negatív helyi közéleti témájú cikkét egyrészt az magyarázza, hogy a lap több olyan írást is publikált az általunk vizsgált időszakban, amelyek célja a helyi hatalom gyakorlásának ellenőrzése, s ezzel együtt a debreceni politikai vezetők akkugyárral kapcsolatos kijelentéseinek kritikája volt. Például a lap február 17-én a város alpolgármesterének sajtótájékoztatójáról közölt[39] beszámolót, amely Debrecen költségvetésének környezetvédelmi kiadásairól szólt. Azonban a rendezvényre a helyi független újságot nem hívták meg, ezért az újságírója az eseménynyel kapcsolatos nyilvános beszámoló alapján foglalta össze az ott elhangzott információkat az olvasók számára. S közben a cikkében tette fel azokat a kritikus kérdéseket a CATL-gyár szén-dioxid kibocsátásáról és vízfelhasználásáról, amelyeket nem volt lehetősége az eseményen megkérdezni a helyi politikustól. A Debreciner egy másik írása[40] például a polgármester Indexnek adott interjúja állításait, amelyben a lap szerzője szerint Papp László csak *„kommunikációs paneleket ismételgetett"*, ütköztette nyilvánosan hozzáférhető információkkal. A helyi független internetes lap egy februári cikke arról a közérdekű adatigénylésről tájékoztatott[41], amelyet a szerkesztőség a város polgármesterének és egyik helyettesének a CATL németországi üzemébe tett látogatása kapcsán nyújtott be.

36 https://www.debreciner.hu/cikk/13129_minden_debrecenbe_telepulo_unikum
37 https://www.debreciner.hu/cikk/12661_elismerni_kellene_nem_becsmerelni_unikum
38 https://www.debreciner.hu/cikk/12934_orban_viktor__autogyarunk_catl_unikum
39 https://www.debreciner.hu/cikk/12736_sok_szaz_hektar_ipari_beruhazas_debreciner_unikum
40 https://www.debreciner.hu/cikk/12901_velhetoen_titkos_vagy_valotlan_papp_laszlo_catl_unikum
41 https://www.debreciner.hu/cikk/12649_mennyibe_kerult_debrecen_catl_debreciner_unikum

12. ábra: A Debreciner cikkeinek megoszlása azok tónusa és témája alapján

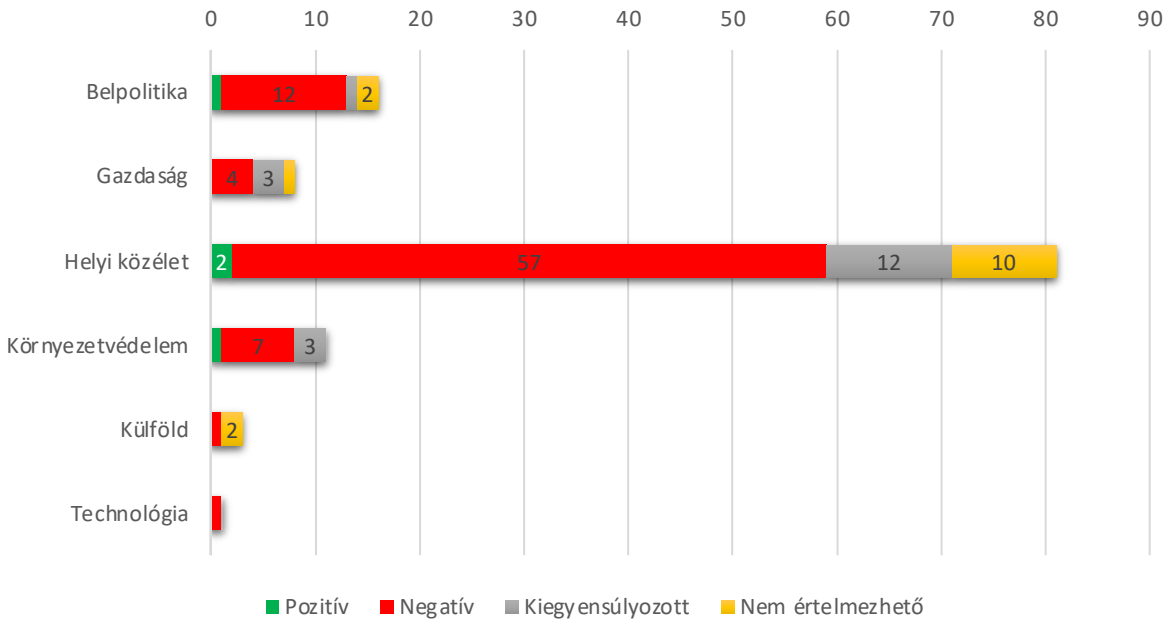

A lap cikkeit áttekintve az is feltűnő volt, hogy a Debreciner – a Dehir oldalain megjelenő pozitív szakértői hangokkal szemben – sokszor adott teret az akkugyárral szembeni kritikus szakértői véleményeknek. Az általunk vizsgált három hónap alatt a témával kapcsolatos egyik – az országos nyilvánosságot is elérő – helyi botrányát az jelentette, hogy a belügyminiszter felmentette a regionális vízügyi igazgatót a CATL-gyár vízellátásáról készített szakvéleménye miatt. Ezt később teljes terjedelemben publikálta[42] a Debreciner. Máskor az online lap olyan budapesti szakértői beszélgetésről közölt[43] tudósítást, amely főleg közgazdasági szempontokból bírálta a debreceni beruházást. De különböző cikkeiben például ismertette a Debreceni Egyetem korábbi rektorának[44] vagy a WWF szakértőjének[45] negatív véleményét a CATL-gyár működésének lehetséges környezetvédelmi problémáiról. A Debreciner például a TASZ szakértőjének segítségével közölt információkat[46] a helyi tiltakozások jogi lehetőségeiről.

A helyi független újság láthatólag törekedett arra is, hogy gyakran az országos sajtó híreit szemlézve[47] bemutassa a debrecenihez hasonló, a hazánkban megtelepedő akkugyárak által kiváltott lokális problémákat, vagy éppen a téma országos közéleti aspektusait. Például amikor ismertette[48] – a Telex nyomán – az LMP-hez kötődő Ökopolisz Alapítvány közvéleménykutatásának eredményét az akkumulátorgyárak építéséről, vagy a Népszava információit[49] az üzem környezethasználati engedélyének megtámadásának lehetőségeiről. Érdekes, hogy a Debreciner a helyi független sajtó nyomán még a pécsi[50] és a szombathelyi[51] önkormányzatok akkumulátorgyárak létesítésével kapcsolatos – kritikus – álláspontjáról is beszámolt.

42 https://www.debreciner.hu/cikk/13144_ime_a_teljes_szakvelemeny_catl_tivizig_unikum
43 https://www.debreciner.hu/cikk/12772_professzorok_a_debreceni_akkugyarrol_catl_unikum
44 https://www.debreciner.hu/cikk/12718_szomjas_lesz_a_debreceni_akkugyar_tobb_energiat_vesz
45 https://www.debreciner.hu/cikk/12727_elmaradt_kornyezeti_ertekeles_wwf_catl_unikum
46 https://www.debreciner.hu/cikk/12880_politikai_nyomasgyakorlassal_es_jogi_uton_is_fel_az
47 https://www.debreciner.hu/cikk/12338_orszagszerte_tiltakoznak_az_akkumulatorgyarak_ellen
48 https://www.debreciner.hu/cikk/12967_egy_kutatas_szerint_a_magyarok_fele_egyetert_azzal
49 https://www.debreciner.hu/cikk/12844_februar_20_tol_szamitva_30_nap_van_a_debrecenbe
50 https://www.debreciner.hu/cikk/12793_akkumulatorgyarakrol_is_szavaztak_pecsen_a_majd_az
51 https://www.debreciner.hu/cikk/12544_szombathelyen_nem_lesz_akkumulatorgyar_nyugat.hu

A Dehir viszonylag rövid híreihez képest a Debreciner nagyobb terjedelemben foglalkozott a gyár létesítését bíráló ellenzéki pártok véleményével, az általuk szervezett eseményekkel. A lap éppúgy tudósított például az LMP sajtótájékoztatójáról[52], ahogy a Momentum és a Mi Hazánk – és egyéb civil közéleti szereplők – helyi népszavazási kezdeményezéseinek[53] aktuális fejleményéről. A Debreciner számolt be a Párbeszéd azon bejelentéséről[54], hogy a párt a vízbázisra gyakorolt negatív hatás miatt panaszt tesz az Európai Bizottságnál. De ez a helyi lap foglalkozott[55] a környező települések vezetőinek – helyenként kritikus – véleményével is a beruházásáról.

Azonban a Debrecinernek a CATL-gyárral szembeni kritikus helyi közéleti attitűdjét legjobban az jellemezheti, hogy a lap felvállaltan törekedett arra, hogy nyilvános teret adjon a beruházással szemben tiltakozó civil helyi csoportoknak. Például az internetes újság podcast-sorozatának egyik adása[56] olyan helyi civileket mutatott be, akik részt vettek a gyárral szembeni tiltakozásokban és környezetvédelmi aggályaikat fejezték ki ezzel szemben. Vagy a lap közölte[57] annak a civil szervezetek támogatásával foglalkozó helyi egyesületnek a közleményét, amelyet tevékenysége miatt sorozatos támadások értek a kormánypárti média felületein. A legfontosabb civil szereplő azonban a Debreciner oldalain a „Mikepércsi Anyák" voltak. Az általunk elemzett három hónap során a lap legkülönfélébb műfajú cikkeiben követhettük nyomon tevékenységüket. S ezzel együtt azt a folyamatot, hogy az épülő akkumulátorgyár melletti településen, Mikepércsen élő nők hogyan váltak hétköznapi emberekből a beruházás elleni demonstrációkat szervező helyi civil aktivistákká, s ezt a tevékenységüket később – egy egyesületet – alapítva intézményesítették is.

Ugyanakkor a „Mikepércsi Anyák" csoportjának jelenléte a Debreciner hasábjain nemcsak annak példája, hogy egy helyi független internetes újság a hatalommal szemben kritikus lokális civil szerveződés hangját a szélesebb nyilvánosság felé közvetítette, hanem a lap segítségével a „Mikepércsi Anyák" civil aktivista szerepük mellett valamilyen mértékig civil újságírókká is váltak. Hiszen szerzőként a nevük nemcsak véleménycikkek, azaz nyílt levelek és publicisztikák felett tűnt fel az online hírlapban, hanem akár olyan információközlő írásoknál[58] is, amely például az általuk alapított egyesület tevékenységéről adott számot, s egyúttal annak a civil személynek – a cikk szerint „debreceni édesapának" – a közleményét is tartalmazta, aki az illetékes hatóságnál megtámadta a gyár katasztrófavédelmi-engedélyét.

Politikusok, aktivisták és civilek - szereplők és képek az elemzett cikkekben

A tartalomelemzés további szempontjaként a Dehir és Debreciner általunk elemzett 211 cikkében rögzítettük az azokban megszólaló közéleti, társadalmi szereplőket. E szereplők „megszólalása" azt jelentette az cikkek kódolása során, hogy azok nem egyszerűen említették őket, hanem idézték, összefoglalták a véleményüket valamilyen témával kapcsolatban. Ahogy a 13. ábrán látjuk, ezek a szereplők egyaránt lehetnek különféle szervezetek vagy azok képviselői. Például az ellenzéki politikai térfél fragmentáltsága miatt közös kategóriát használtunk az „országos" vagy „helyi" ellenzéki politikusokra, s ide soroltuk azokat az eseteket is, amikor helyi vagy országos politikai szervezetként, pártként mondtak véleményt.

52 https://www.debreciner.hu/cikk/13126_irasbeli_kerdesben_erdeklodik_az_lmp_catl_unikum
53 https://www.debreciner.hu/cikk/12790_minden_nepszavazasi_kezdemenyezest_catl_debreciner_unikum
54 https://www.debreciner.hu/cikk/12862_panaszt_tesz_europai_bizottsagnal_catl_debreciner_unikum
55 https://www.debreciner.hu/cikk/12838_aggodalom_es_kivaras_catl_debreciner_debrecen_unikum
56 https://www.debreciner.hu/cikk/12589_nincs_olyan_akkumulatorgyar_debreciner_catl_unikum
57 https://www.debreciner.hu/cikk/12574_ok_valodi_allampolgarok_akiket_most_osszehozott_egy
58 https://www.debreciner.hu/cikk/13054_jogi_fellepes_a_catl_akkumulatorgyaranak_engedelye

Ezzel ellentétben például megkülönböztettük a Fideszt önálló pártként is – a Dehir oldalain megjelenő, általában a párt által kiadott sajtóközlemények miatt. A Mi Hazánk képviselőit, megszólalóit pedig a párt sajátos politikai szerepe miatt nem soroltuk be szimplán az ellenzéki pártok közé.

13. ábra: A Dehir és Debreciner elemzett cikkeiben megszólaló közéleti, társadalmi szereplők száma

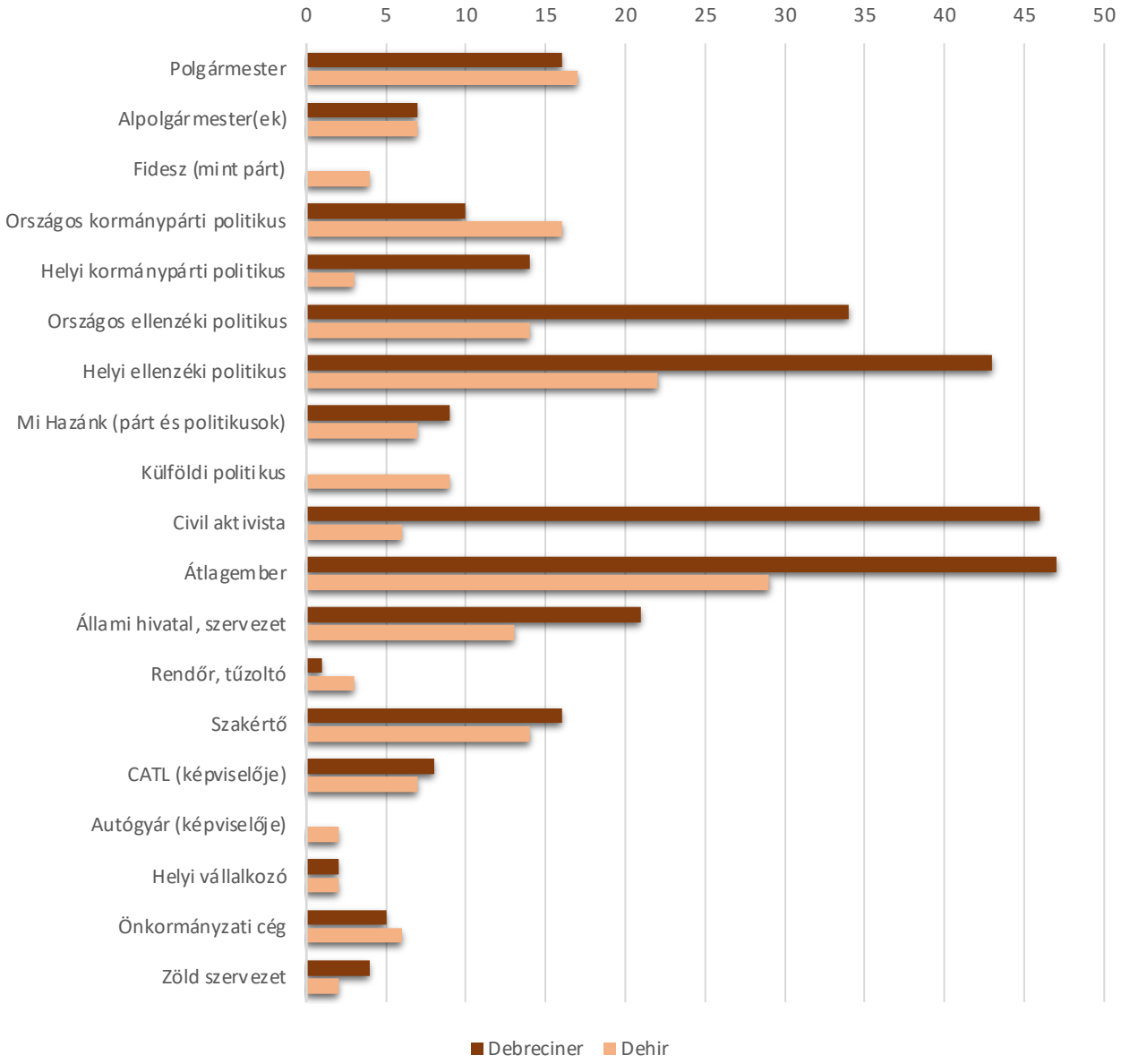

A 13. ábra adatai is megerősítik azt, amit az elemzés eddigi részében megállapítottunk arról, hogy a két helyi internetes újság egészen különbözően mutatja be a Debrecenben épülő CATL-gyár témáját. Míg a Dehir 91 cikkében több országos kormánypárti politikus szerepelt, addig a Debreciner 120 cikke viszont a Dehirhez képest jóval több helyi és országos ellenzéki politikus véleményét közölte. Ugyanakkor az is érdekes, hogy a debreceni független online lapban több olyan helyi kormánypárti politikus is megszólalt, akik nem tartoztak a város vezetői közé. Nyilván utóbbi adatokat jelentős részben az magyarázhatja, amit már korábban láttunk a 6. ábra segítségével is: a Debreciner akkugyárról szóló

cikkeinek fő fókuszát a helyi közélet jelentette.

Az akkugyár ügyében véleményt formáló közéleti és társadalmi szereplők kapcsán a két helyi médium között a legnagyobb különbséget az átlagemberek és a civil aktivisták megjelenítése során tapasztaltunk. Ahogy a 13. ábra is illusztrálja, a Dehir cikkeiben elenyésző mértékben jelent meg a civil aktivisták hangja, s az átlagemberek véleményének aránya is kisebb. Utóbbiak a két lapban leginkább a közmeghallgatásokról, lakossági fórumokról és helyi tüntetésekről szóló tudósításokban szólalhattak meg. Hétköznapi emberként azokat a szereplőket kódoltuk az elemzés során, akik nyilvánvalóan nem tartoztak valamelyik politikai szervezethez, valamint a cikkek szerzői nem azonosították őket a közéleti rendezvényhez, eseményhez kötődő aktivistaként, szervezőként. Ilyenek voltak például a Dehirnek a január eleji közmeghallgatásról szóló tudósításában[59] idézett személyek, akiket a lap egyszerűen, mint „egy asszony", „egy férfi", vagy éppen „egy a kisbabájával érkező nő" azonosított. Hasonló szereplő a Debreciner, egyébként éppen a „Mikepércsi anyák" által jegyzett cikkében[60] megemlített *„mikepércsi nagymama, aki négy unokája jövőjét félti*", s akinek a véleményét egy korábbi tüntetésről idézték. Ezzel szemben civil aktivistaként kódoltuk azt a mikepércsi nőt, aki a Debreciner *„Rosszul jár, aki édesanyáknál húzza ki a gyufát"* című[61], s az LMP által szervezett tüntetésről tudósító cikk szerint az ott elhangzott beszédében elmondta, hogy egy *„aggódó civil csoport nevében szólal fel."*

A tartalomelemzés eddigi eredményeit a lapok akkugyárral foglalkozó cikkeiben megjelent képek vizsgálata is jól visszaigazolja. Ahogy a 14. ábra illusztrálja, a képeket témáik, zsánereik alapján is kategorizáltuk az elemzés során. Ezen láthatjuk, a Debreciner nagyjából kétszer annyi képet közölt a témával foglalkozó írásaiban, mint az önkormányzati hírportál: 120 cikkében 306 – azaz cikkenként majdnem három – képet találtunk, szemben a Dehir 91 cikke melletti 150 képpel.

59 https://www.dehir.hu/debrecen/a-catl-akkumulatorgyar-megepitese-ellen-tiltakoztak-debrecenben/2023/03/04/
60 https://www.debreciner.hu/cikk/12886_mekkora_arat_fizetunk_catl_mikepercs
61 https://www.debreciner.hu/cikk/12667_rosszul_jar_aki_edesanyaknal_huzza_catl_debreciner_unikum

14. ábra: Az elemzett cikkekben megjelenő képek témái

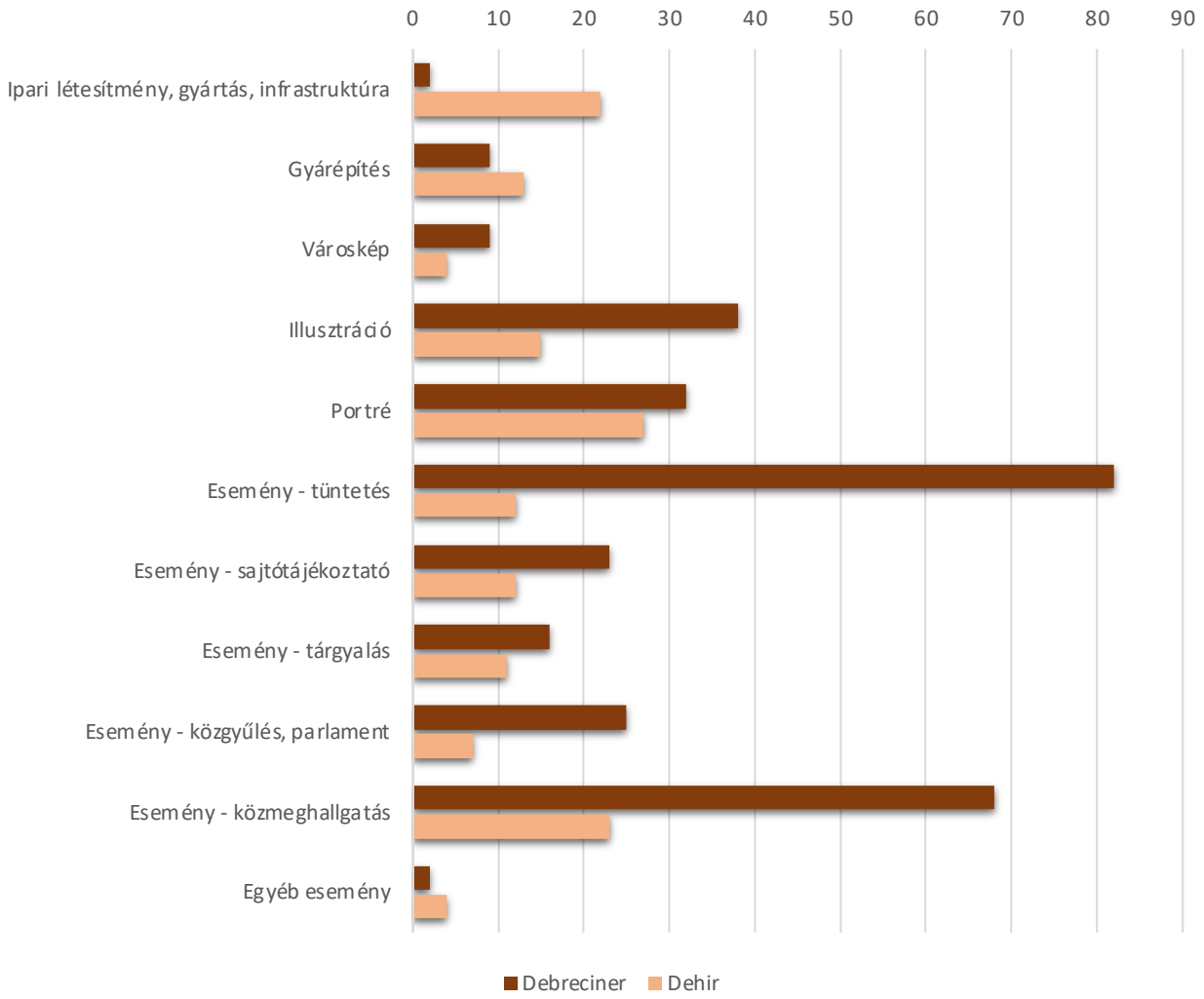

A képek egyik jellegzetes csoportját azok alkotják, amelyek a debreceni gyár építésének kezdeti munkáit – például a terepen dolgozó földmunkagépeket – mutattak be, vagy valamilyen elkészült akkumulátoripari létesítményt, esetleg egy hasonló üzemben zajló termelési folyamatot. Az ábrán láthatjuk, hogy az ilyen fotókból a Dehir publikált többet. S ez jól megfeleltehető annak, hogy a Debreceni Médiacentrum hírportálja cikkeiben jobban érdeklődött az akkugyártás gazdasági és technológiai aspektusai iránt. Az eseményképek közül a tüntetéseken és a közmeghallgatásokon készült fotók esetében figyelhetünk meg további markáns különbséget a két helyi újság között. A Debreciner jóval többször illusztrálta cikkeit a hasonló eseményeken készült fotókkal, tulajdonképpen az általa közölt képek nagyjából fele ilyen típusú.

- Az elemzés során megpróbáltuk azonosítani a CATL-gyár kapcsán megszólaló közéleti, társadalmi szereplők véleményeiben megjelenő konkrétabb témákat is. A tartalmak kódolása során itt már nem a cikkek egészéhez mint tartalmi egységekhez, hanem az azokban megjelenő megszólalásokhoz rendeltünk kategóriákat. Nagyon sokszor akár többet is, hiszen a cikkekben véleményt nyilvánító szereplők az akkugyárral kapcsolatban több problémáról is beszéltek egyszerre. Ahogy a 15. ábrán feltüntettük, a CATL-gyárral kapcsolatban négy nagyobb témakörrel találkoztunk a két lap cikkeinek elemzése során.

15. ábra: Az elemzett cikkekben megszólalók által az akkumulátorgyártás kapcsán említett témák és érvek

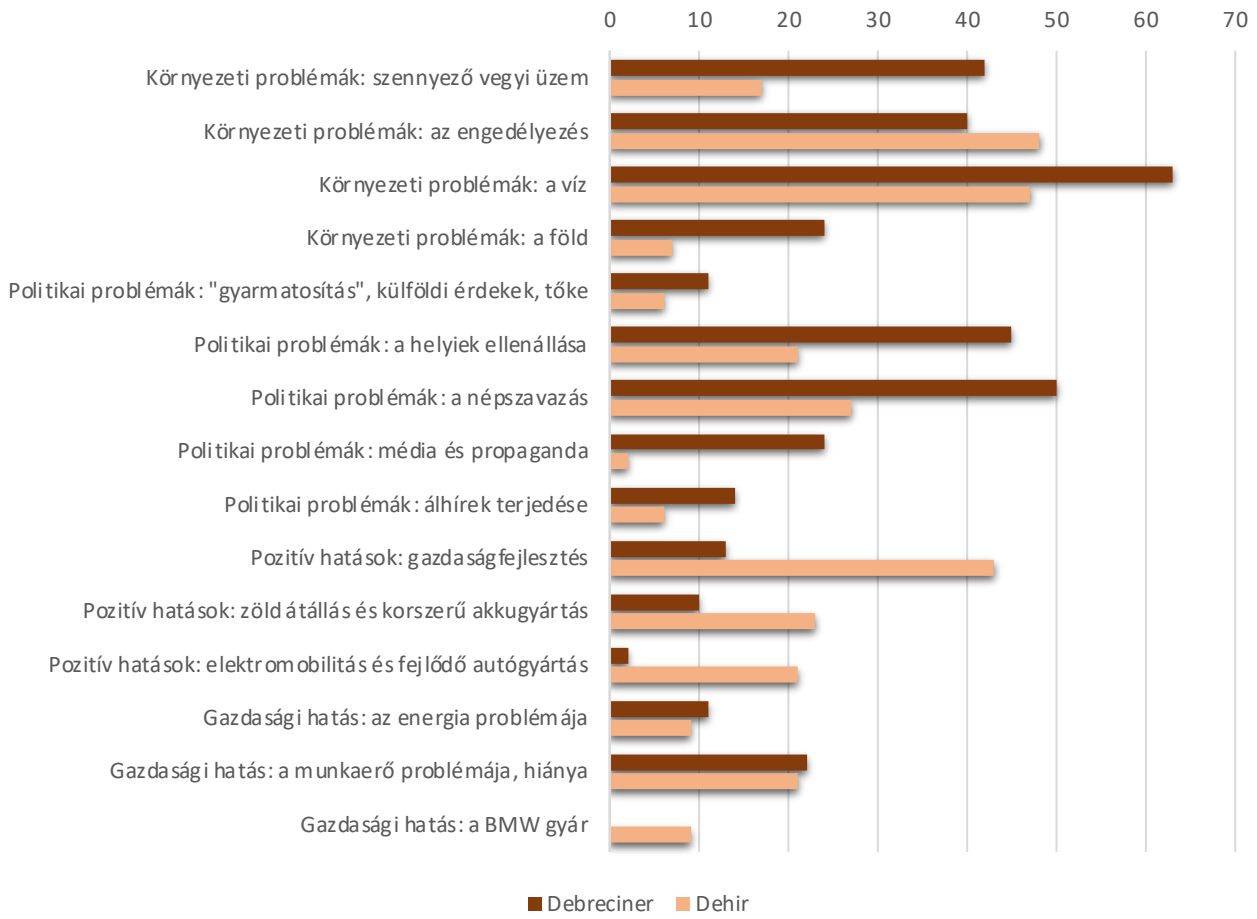

- Az egyiket nevezhetjük a környezetvédelmi problémák diskurzusának, amely az akkugyár természetet szennyező tevékenységét hangsúlyozza. Ezzel kapcsolatban különösen a Debrecen környéki jó minőségű *termőföld* felszámolása és esetleges szennyezése, valamint a gyár *vízfelhasználás*ának mértéke és a szennyvíz kezelésének problémája merült fel konkrétan említett problémaként, ugyanakkor sok szereplő általában beszélt az üzem és az akkumulátorgyártás *környezetszennyező* jellegéről. Szintén ehhez a diskurzushoz sorolhatjuk az üzem *környezeti engedélyezése* kapcsán elhangzó érveket is.

- A témáról szóló vita újabb diskurzusát a tisztán politikai jellegű érvek alkotják. A CATL-üzem létesítésével foglalkozó véleményekben egyaránt elhangzott a globalizáció és a nemzetközi nagyvállalatok kritikája, ahogy néhányszor emlegették, az akkugyárak általi *gyarmatosítás*, valamint az ezzel szemben szerveződő lokális *ellenállás*, amelynek egyik fontos célja a témáról szóló helyi *népszavazás* kiírása volt. Az akkugyárat támogató és ellenző politikai szereplők néha foglalkoztak – egyúttal politikai ellenfeleiket is vádolva – a témával kapcsolatos *álhírek* terjedésével éppúgy, mint a médiában folytatott *propagandával*.
- A debreceni CATL-gyár kapcsán zajló társadalmi vita harmadik diskurzusát az akkumulátorgyártás pozitív gazdasági szerepéről megfogalmazott érvek alkotják. Ahogy az elemzésben már említettük, ennek kapcsán a cikkekben általában beszéltek a gazdaság és az automobilitás *zöld átállásáról* és az *elektromobilitásról* mint pozitív jelenségről, másrészt a hasonló gyárak magyarországi megjelenéséről, mint a *gazdaságfejlesztés* eszközeiről – hasonlóan például a városban létesülő *BMW-gyárhoz*. Ezzel szemben egy kritikus gazdasági diskurzus érveivel is találkozhattunk a hírportálok cikkeiben, amelyek az akkugyár városba települése miatt az *energiaellátás*, valamint a *munkaerőhiány* problémáit vetették fel.
- A Dehir és a Debreciner oldalain az általunk elemzett időszakban ezen érvek és diskurzusok megjelenését összegző 15. ábrán jól láthatjuk, hogy a CATL-üzem környezeti problémáit inkább a Debreciner által megszólaltatott szereplők hozták szóba – különösen igaz ez a gyárról mint általában a környezetet veszélyeztető létesítményről szóló érvek esetében. Ugyanakkor az is feltűnő, hogy az akkugyár környezeti engedélyezésének kérdése a Dehir irásaiban került elő többször. Mint említettük, éppen ezt volt az a téma, amelyről a helyi politikai vezetők is sokszor beszéltek az önkormányzat által fenntartott médiumban, s céljuk a lakosság megnyugtatása volt.
- Az elemzésben eddig látottak alapján az sem meglepő, hogy a Debreciner jóval többször szólaltatott meg olyan szereplőket, akik a gyárral kapcsolatos politikai problémákat fogalmaztak meg, melyek középpontjában leginkább a helyiek ellenállása és a témáról kiírt népszavazás követelése volt. Ezzel szemben a Dehirben megjelenő szereplők jóval többször beszéltek a CATL-üzem gazdaságfejlesztő szerepéről és az akkugyártásról mint pozitív technológiai és környezetvédelmi tevékenységről.

A Debreceni Korzó írásai a CATL-gyárról

- Az elemzés során röviden áttekintettük a Debreceni Médiacentrum által havonta kiadott ingyenes városmagazin, a Debreceni Korzó 2023 első negyedévében – 28 vagy 36 oldalon – megjelent lapszámait. Ezek tartalmának nagyobb részét kulturális, szabadidős vagy sport témájú írások alkották, emellett a lap viszonylag sok programajánlót és hirdetést is közölt. Közéleti témával minden lapszám 3-4 oldalnyi terjedelemben foglalkozott. Műfaji szempontból ezek többnyire rövid hírek és információk voltak, amelyek leginkább városi intézményekről, különféle programokról, néhányszor pedig a várost vezető politikusokkal kapcsolatos eseményekről és a városi közgyűlésről számoltak be.

- Az év elején megjelent három lapszám 5 cikkében került szóba konkrétan a Debrecenben épülő akkugyár. Ezek közül 3 darab rövid hír volt. Például a januári számban a 8. és a 9. oldalon egyaránt mindössze egy-egy kétmondatos hír foglalkozott a városban megrendezett közmeghallgatásokkal. Egyik a vita „bekiabálásoktól, elszabadult indulatoktól sem mentes, tettlegességig fajuló, feszült hangulatú" jellegét emelte ki, míg a másik a rendezvény „parázs hangulatát". Ugyanakkor a sportprogramokról, egy játszótér átadásáról és egy templomi hangversenyről szóló hírek közé ékelt „mini-beszámolók" olvasói semmit se tudhattak meg a lapból a közmeghallgatásokon felmerülő érvekről, ahogy annak fontosságát se érzékelhették, hogy a vita az ország eddigi legnagyobb gazdasági beruházásáról szólt.
- A februári számban viszont egy féloldalas írás foglalkozott a gyár környezetvédelmi engedélyezésével, amelyről a polgármester idézték, aki a lap olvasóit – a Dehirben közöltekhez hasonlóan – megnyugtatni igyekezett ebből a szempontból, és a kormányhivatal eljárásának szigorúságát hangsúlyozta. Teljesen hasonló szempont érvényesült – a szintén a februári számban – megjelent tudósítással, amely a városvezetők németországi, a CATL arnstadti gyárába tett látogatásáról szól. Ez nemcsak a „környezettudatosan" felépített gyárról szólt, hanem a polgármester nyomán felvetette azokat a fejlesztési lehetőségeket, amelyeket a város iparűzési adójának növekedése tesz majd lehetővé az akkumulátorgyárnak köszönhetően. „Rengeteg lakossági megkeresést kapok arra vonatkozóan, hol, mit kellene fejleszteni: utat, játszóteret építeni, felújítani, átépíteni, létrehozni dolgokat. Bevétel nélkül azonban ezeket nem lehet megvalósítani" – mondta el Papp László a Debreceni Korzóban. A márciusi szám egyik rövid híre pedig szintén a polgármester egyik németországi útjáról, a berlini német-magyar üzleti fórumon való megjelenéséről tudósított, ahol a CATL-gyár annak példájaként került szóba, hogy Debrecen hogyan válhat „vonzó befektetési helyszínné."
- Debrecen havi városi magazinjának figyelmes olvasói azt is észrevehették, hogy a lap januári és márciusi számai egy-egy hírt közöltek a Debrecen vízellátását és a szürkevíz felhasználását szolgáló beruházásokról. Ezekben nem hangzott el az épülő akkumulátorgyár neve, csak a tájékozott olvasók tudhatták, hogy a vízellátás problémája a gyárral kapcsolatos vita egyik fontos témája. Ugyanakkor ez a két cikk is rámutat arra, hogy a Dehirrel ellentében Debrecen nyomtatott magazinja a CATL-üzem betelepedését a városba marginális témaként kezelte. A Debreceni Korzó nem törekedett az olvasók széleskörű tájékoztatására, a gyárról szóló közéleti vita különféle szempontjai – köztük a kritikus vélemények – nem jelentek meg a havilapban.

Összefoglalás

Mint az elemzés során kiderült, 2023 első három hónapjában a két helyi lap összesen 211 cikket publikált a CATL debreceni gyáráról: 120-at a Debreciner, 91-et a Dehir. Ezeket először műfaji és tartalmi szempontból vizsgáltuk, s már ennek során markáns különbségeket találtunk közöttük. A Debreciner sajtóműfaji szempontból változatosabb cikkeket közölt. Ezt részben az okozta, hogy a Dehirben egyáltalán nem jelentek meg véleménycikkek a témáról, szemben a Debreciner viszonylag sok publicisztikai tárgyú írásával. Ugyanakkor az önkormányzati hírportál több interjút készített a CATL-üzem ügyéről, főleg a várost vezető politikusokkal és szakértőkkel. Tematikus szempontból a Debreciner az akkugyárral elsősorban mint helyi közéleti problémával foglalkozott: cikkei kétharmada ilyen témájú. A helyi

önkormányzati hírportál ezzel szemben több olyan cikket közölt, amelyek a téma gazdasági, technológiai vagy környezetvédelmi aspektusait hangsúlyozták. Ehhez hasonlítottak a Dehir különféle akkugyárak példáiról szóló viszonylag gyakori külföldi tudósításai, beszámolói – többször a CATL németországi üzeméről.

A két újság akkumulátorgyártással foglalkozó cikkeinek műfaji és tematikus eltérései jól összefüggenek azok pozitív-negatív irányultságával, amelyet az elemzés következő szakaszában mutatunk be. A Dehir általunk elemzett cikkeinek 57 százaléka pozitívan viszonyult a debreceni akkugyár létesítéséhez, ezzel szemben a Debreciner esetében azok 68 százaléka negatív volt. A Dehir által megjelentetett interjúk szinte kivétel nélkül pozitívan értelmezték az akkugyár építését, az önkormányzati hírportál híreinek és tudósításainak pedig nagyjából a fele volt ilyen. Ezzel szemben a Debreciner kifejezetten sok olyan írást publikált, amelyek a debreceni politikai vezetők akkugyárral kapcsolatos álláspontját bírálták, többször közölt az akkugyárral szembeni kritikus szakértői véleményeket, emellett nagyobb terjedelemben foglalkozott a gyár létesítését bíráló ellenzéki pártok véleményével, az általuk szervezett eseményekkel. A független debreceni hírportál írásainak talán legmeghatározóbb jellemzője mégis az volt, hogy igyekezett nyilvános teret adni a beruházással szemben kritikus helyi civil csoportoknak. A Debreciner több írása foglalkozott a gyár elleni helyi tiltakozást szervező „Mikepércsi Anyák" tevékenységével. Az ő szerepüket az ügyben tanúsított civil aktivizmusuk mellett a civil újságírás példájaként is értelmezhetjük, hiszen véleményüket az akkugyárról szóló saját cikkeikben is közölték a Debreciner oldalain.

Az elemzés utolsó szakaszaiban a cikkekben megszólaló szereplők és megjelenő képek mellett az akkugyárról megfogalmazott érveket elemeztük. Megállapítottuk, hogy a Debreciner a Dehirhez képest jóval többször adott hangot nemcsak az ellenzéki politikusok, hanem az átlagemberek és a civil aktivisták véleményének. Ezzel jól egybevág, hogy a Dehir a gyár építéséről és az akkugyártás ipari folyamatáról közölt jóval több képet, mint a Debreciner. Utóbbi hírportál képeinek nagy részét viszont olyan eseményfotók alkották, amelyek tüntetéseken, fórumokon, közmeghallgatáson készültek, azaz az akkugyár kapcsán zajló társadalmi vitát, tiltakozásokat mutatták be. Ahogy az elemzés végén megállapítottuk, a Debreciner cikkeiben egyrészt az CATL-gyárral szembeni környezetvédelmi problémák, másrészt a politikai kritika, ellenállás diskurzusát azonosíthatjuk, ezzel szemben a Dehir írásait inkább a gazdaságfejlesztés diskurzusa jellemzi.

Melléklet

„Ha mi nem lennénk, rengeteg információ ki sem derült volna”
– interjú Porcsin Zsolt újságíróval, a debreciner.hu főszerkesztőjével

- *Mennyire volt fontos téma az elmúlt időszakban az akkumulátorgyár a debreciner.hu oldalán?*
- Amióta tavaly nyáron hirtelen és furcsán megtörtént a bejelentés, mi már az első naptól foglalkoztunk vele. Egy-egy napra átvette a hírek között a vezetést a tanárok meg a diákok tüntetése, de azóta is stabilan ez van az érdeklődés középpontjában. Amikor a januári közmeghallgatások voltak, élő közvetítést is adtunk és hosszabb tudósításokat is, az különösen meglökte a látogatottságunkat, mert mások nem nagyon foglalkoztak vele.

- *Milyen szempontokat emeltek ki az akkumulátorgyár témájával kapcsolatban? Gondolok itt gazdasági, társadalmi vagy akár környezeti szempontra.*
- Nagyon kevés hozzáférhető információ volt és van ebben a témában. A kormánymédiában, országosan és helyben is, meg a KESMA kiadványokban ment a sikerpropaganda meg a hallelujázás, de a lakossági kérdéseknek, majd a tiltakozásokról nem nagyon adtak teret. Nekünk fontos volt, hogy megmutassunk olyan eseményeket, véleményeket, civil csoportosulásokat, akiknek kérdéseik vannak, akik magyarázatokat várnak és szembesítsük az ő véleményüket a hivatalos propagandával. A legnagyobb gond az volt, hogy semmiféle egyeztetés nem történt. Már két éve zajlottak a tárgyalások a kínaiakkal, de erről soha semmiféle fórum vagy tájékoztatás nem volt. Tavaly nyáron volt a minisztériumban volt az ünnepélyes bejelentés, meg utána Debrecenben volt a szerződésaláírás, magyar és kínai zászlók, polgármester, képviselők, fogadás – akkor szembesültünk ezzel először, hogy mekkora hatalmas beruházás kerül ide. Utána jöttek a környezetvédelemmel kapcsolatos kérdések, az akkumulátorokgyárak jelentette kockázatok. Ami meg egyre fontosabb szemponttá és a félelem forrásává vált, hogy mi lesz majd, ha jön többezer vietnámi, laoszi, kínai munkás. Tehát amit 2015-ben elkezdett a kormány, hogy félni kell az idegenektől, mert elveszik a munkánk és megerőszakolják a nőket, az mostanra itt teljesen beérett.

- *Mennyire befolyásolta az akkumulátorgyárról szóló cikkeket az országos érdeklődés?*
- Nem foglalkoztunk emiatt másképp a témával. A legelején még a 24.hu-tól kezdve a Telexig sok oldal lelkesedett[62], hogy milyen jó lesz, mekkora siker, aztán ébredezni kezdtek. Mi már az első nap feltettük a kérdéseket, hogy mi is fog itt történni. Az országos média, vagy inkább úgy mondom, hogy a fővárosi média kis fáziskéséssel csatlakozott. Leginkább a tüntetés, a tiltakozómenet érdekelte őket, akkor jöttek tőlük munkatársak is tudósítani.

62 https://www.debreciner.hu/cikk/10907_szenzacios_orulet_hogy_ez_mekkora_giga_catl

- *Kaptak olvasói visszajelzéseket, hogy mennyire fontos ez a téma a helyieket?*

- Volt, hogy megkerestek minket, de természetesen mi is megkerestük a civil szerveződéseket. Konkrétan napi kapcsolatban vagyunk velük, mert az első hónapokban sehol máshol nem kaptak publicitási lehetőséget, csak nálunk. Mi egyfajta közvetítőként is dolgozunk, minden fellelhető információmorzsát megpróbálunk összegyűjteni. De kaptunk információt úgy is, hogy a forrás nem járult hozzá, hogy nyilvánosságra hozzuk a nevét. Például amikor a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság igazgatóját leváltották, mert megjelent az 5-6 pontos szakértői vélemény, hogy milyen gondok lehetnek a gyár vízellátásával. Ezt néhány óra után levették, de mi megkaptuk ezt a dokumentumot és megjelentettük. Ezt sok fővárosi médium átvette.

- *Már említette, hogy megszólaltatták a helyi lakosokat, civil szervezeteket, kiket próbáltak még elérni - például politikusokat, szakértőket?*

- Az ellenzéki politikusok egy része megmozdult ebben a témában, különösen az LMP sokat foglalkozott vele, szervezett sajtótájékoztatót, több rendezvényt, népszavazást kezdeményezett. A Fidesznél ugyanúgy bezárt ajtó volt ezügyben is, de ez nem meglepő, hiszen másra sem válaszolnak nekünk. Ha hivatalosan érdeklődünk nálunk, nem kapunk választ. Csak akkor jön válasz, ha kikérjük közérdekű adatkéréssel, de persze akkor is betartják a kétszer 15 napot. Nincsenek lakossági tájékoztatók, nem tartanak nyilvános beszélgetéseket, ahol a politikusok leülnének az érdeklődőkkel. A szakembereiknek – ha vannak egyáltalán ilyenjeik – nincsen arcuk. Egyedül a Professzorok Batthyány Köre helyi szerveződése adott ki egy nyilatkozatot, de még azt sem írták alá, hogy kik azok a professzorok, akik a kínai akkumulátorgyár mellett szóltak. Az ellenzők közül az egyetem egykori rektora volt az, aki többször a rendelkezésünkre állt és vállalt nyilvános szereplést ilyen szakmai fórumokon. Tehát az, hogy szakmai kérdésekre kapjunk választ, az teljesen kizárt. A helyi önkormányzat médiája és a KESMA meg tolja a sikerpropagandát és aki szerintük a projekt ellen szól, azt felbérelték, és az a „dollár baloldal", a „guruló dollárok" pénzelik – ezzel kapcsolatban mi is sok mocskolódást kaptunk a Facebookon egyes kommentelőktől. Folyamatosan próbálnak minket hitelteleníteni. A Megafonosok közül Bohár Dániel többször eljött Debrecenbe, készített videókat is.

- *A Mérték-Medián friss hírfogyasztás kutatásában az az eredmény jött ki, hogy az olvasók nem csak a saját buborékukból fogyasztanak híreket, hanem a másik oldal médiáját is olvassák. Ezzel kapcsolatban van tapasztalatuk?*

- Pontosan nem tudjuk. Azt látjuk, hogy a Facebook oldalunkon megjelentek olyan kommentelők, akik a mi posztjaink alatt is elkezdték nyomni az akkugyár melletti propagandát. De az biztos, hogy megnőtt az oldalunk látogatottsága, olyanok is ránk találtak, akik eddig nem olvastak minket. Igyekeztünk megmutatni a városi, kormánypárti érvelést is, de mivel nem válaszoltak a kérdéseinkre, nem válaszoltak a szakértők a megkereséseinkre, azzal az eszközzel voltunk kénytelenek élni, hogy szemléztük a Fidesz médiában megjelenteket. De mi nem vagyunk szakértők, mi újságírók vagyunk, ezért kerestük azokat, akiknek érdemi információik vannak. Ami biztos, hogy ha mi nem lennénk, akkor rengeteg információ ki sem derült volna, nem került volna nyilvánosságra. Ez megerősített bennünket, hogy szükség van ránk ebben a városban, ebben az országban.

Megjegyzés: Kérdéseinket elküldtük a Médiacentrum Debrecennek is, de onnan nem érkezett válasz.